

adviesrapport

Quickscan natuurtoets Het Engelland, Dalfsen

Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving

Opdrachtgever

Gemeente Dalfsen

Status

Definitief

T (085) 4871265
E info@ecogroen.nl
I www.ecogroen.nl

Colofon

Titel

Quickscan natuurtoets Het Engelland, Dalfsen

Subtitel

Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving

Projectcode

Datum

Status

24-313

1 juli 2024

Definitief

Auteur(s)

Modellering & GIS

Tweede lezer

Opdrachtgever

Gemeente Dalfsen

©Ecogroen bv

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status.

R. (2024). Quickscan natuurtoets Het Engelland, Dalfsen. Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving. Rapport 24-313. Ecogroen bv.

Inhoud

Samenvatting	5
1. Inleiding	8
1.1 Aanleiding en doelstelling	8
1.2 Huidige situatie en voorgenomen ontwikkeling	8
1.2.1 Huidige situatie	8
1.2.2 Voorgenomen ontwikkeling	8
1.3 Leeswijzer	9
2. Wettelijk kader en methode	10
2.1 De Omgevingswet	10
2.2 Onderzoeksmethode	10
2.2.1 Bureaustudie	10
2.2.2 Quicksan veldbezoek	10
2.2.3 Toets Flora- en fauna-activiteit	11
2.2.4 Toets Natura 2000-activiteit	11
2.2.5 Toets Natuurnetwerk Nederland	11
2.2.6 Toets houtopstanden	11
2.2.7 Natuurinclusieve inrichting	11
3. Beschermde gebieden	12
3.1 Natura 2000-gebieden	12
3.1.1 Algemeen	12
3.1.2 Stikstofdepositie	13
3.1.3 Specifieke zorgplicht Natura 2000	13
3.2 Natuurnetwerk Nederland (NNN)	13
4. Houtopstanden	15
4.1 Bescherming van houtopstanden	15
4.2 Vervolgstappen	17
4.2.1 Meld- en herplantingsplicht	17
4.2.2 Specifieke zorgplicht houtopstanden	17
5. Soortbescherming	18
5.1 Flora	18
5.2 Zoogdieren	18
5.2.1 Vleermuizen	18
5.2.2 Das	20
5.2.3 Eekhoorn	20
5.2.4 Steenmarter	20
5.2.5 Kleine marterachtigen	21
5.2.6 Egel	21
5.2.7 Grote bosmuis	22
5.2.8 Overige zoogdieren	22
5.3 Vogels	23

5.3.1	Vogels met jaarrond beschermde nesten	23
5.3.2	Vogels zonder jaarrond beschermde nesten	26
5.4	Amfibieën	27
5.4.1	Poelkikker	27
5.4.2	Overige amfibieën	27
5.5	Vissen	27
5.5.1	Grote modderkruiper	27
5.5.2	Overige vissen	28
5.6	Vlinders	28
5.6.1	Grote weerschijnvlinder	28
5.6.2	Sleedoornpage	28
5.6.3	Grote vos	29
5.6.4	Overige vlinders	29
5.7	Overige soortgroepen	29
5.8	Specifieke zorgplicht	30
6.	Natuurinclusieve inrichting	31
6.1	Inleiding	31
6.2	Huidige natuurwaarden	31
6.3	Soort(groep) specifieke maatregelen	32
6.3.1	Vleermuizen	32
6.3.2	Huismus, gierzwaluw en spreeuw	34
6.3.3	Zwarte roodstaart, witte kwikstaart en grauwe vliegenvanger	35
6.3.4	Boerenzwaluw	36
6.3.5	Huiszwaluw	36
6.3.6	Torenavalk	37
6.3.7	Steenuil en kerkuil	37
6.3.8	Egel	38
6.3.9	Das	39
6.3.10	Maatregelen ten behoeve van insecten	39
6.3.11	Amfibieën	41
6.4	Inrichting	41
6.4.1	Groenblauwe dooradering	41
6.4.2	Verlichtingsplan	42
6.4.3	Zo min mogelijk verharding	42
6.4.4	Inheemse streekeigen beplanting	43
6.4.5	Natuurvriendelijke waterpartijen en wadi's	45
6.4.6	Groene daken	46
6.4.7	Groene gevels	46
6.5	Vervolgproces	47
	Geraadpleegde bronnen	48

Bijlagen

- Bijlage 1 - Natuur in de Omgevingswet: Wettelijke kaders
- Bijlage 2 - Logboek
- Bijlage 3 - Potentie vleermuizen
- Bijlage 4 - Potentie kleine marterachtigen en grote bosmuis
- Bijlage 5 - Potentie poelkikker en grote modderkruiper
- Bijlage 6 - Waardplanten vlinders

Samenvatting

Aanleiding en doelstelling

Gemeente Dalfsen is een eerste wijziging van het omgevingsplan aan het voorbereiden van Het Engelland in de gemeente Dalfsen. Het is de bedoeling om hier in de toekomst woningbouw te realiseren. Wet- en regelgeving omtrent de bescherming van natuur verplicht vooraf te toetsen of activiteiten (kunnen) conflicteren met beschermde natuurwaarden. In deze natuurtoets zijn de effecten van het voornemen getoetst aan de beschermingskaders van de Omgevingswet. Daarnaast zijn kansen voor de biodiversiteit en het natuurinclusief ontwikkelen van de nieuwe woonwijk in beeld gebracht.

Gebiedsbescherming

- Het plangebied ligt op ruim 4,5 kilometer afstand van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (zie figuur 3.1). Op grotere afstand liggen Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied (circa 10 kilometer) en Rijntakken (circa 11 kilometer). Vanwege deze afstand en (lokale) aard van het voornemen zijn nadelige gevolgen – met uitzondering van stikstofdepositie – op voorhand uitgesloten. Er zijn vervolgstappen nodig ten aanzien van stikstofdepositie.
- Het plangebied ligt op circa 1 kilometer afstand van het Natuurnetwerk Nederland. De rust, donkerte, de kwaliteit van de bodem, water en lucht, waterhuishouding, oppervlakte, robuustheid, aaneengeslotenheid en de samenhang van het NNN, worden niet aangetast door de geplande werkzaamheden. Er is geen sprake van aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Vervolgstappen ten aanzien van het NNN zijn hier niet aan de orde.

Houtopstanden

- In het plangebied zijn bomen aanwezig die niet onder de uitsluitingsregels van de Omgevingswet vallen en daarom beschermd zijn onder de Omgevingswet. Het betreft de bomen langs de Koe-steeg, de Engellandweg en de Leemculeweg en een deel van de bomen in de noord-zuid georiënteerde houtwal welke zich strekt van de Engellandweg tot de Vossiersteeg en is gelegen langs de Vossiersteeg 10.
- Overige houtopstanden binnen het plangebied vallen onder de uitzonderingsregels en zijn niet beschermd onder de Omgevingswet, wel gelden hiervoor de gemeentelijke kapregels.

Soortbescherming

- In het plangebied zijn potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen, eekhoorn, steenmarter, kleine marterachtigen, egel en grote bosmuis aanwezig. Daarnaast is het projectgebied geschikt als foerageergebied van das.
- In het plangebied zijn mogelijk jaarrond beschermde nestplaatsen (zogenoemde categorie 1 t/m 4 soorten) aanwezig van steenuil, kerkuil, huismus, gierzwaluw, boerenzwaluw, huiszwaluw, buizerd. Daarnaast is binnen het plangebied voor diverse categorie 5 soorten geschikt broedbiotoop aanwezig, zoals spreeuw, zwarte roodstaart, gekraagde roodstaart, ringmus, groene specht en grote bonte specht. Nesten van vogels die vallen onder categorie 5 zijn soorten die over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen. Maar deze zijn dusdanig kwetsbaar dat aangetoond moet worden dat er voldoende alternatieve leefomgeving in de omgeving aanwezig is om zich te kunnen vestigen.
- In het plangebied is broedbiotoop aanwezig van algemene vogelsoorten zoals vink, houtduif, Turkse tortel, merel, winterkoning, roodborst, wilde een en waterhoen
- De wateren in het projectgebied zijn geschikt als voortplantingsplaats voor poelkikker. Overwintering van poelkikker is mogelijk in nabij gelegen dekking biedende vorstvrije droge plekken in vegetatie e.d. in het plangebied.
- De watergangen in het projectgebied zijn geschikt als leefgebied voor grote modderkruiper.
- In het plangebied zijn waardplanten van grote weerschijnvlinder, sleedoornpage en grote vos aanwezig. Ook zijn er geschikte overwinteringsplekken van grote vos aanwezig in houten schuren en boomholtes. Het plangebied wordt daarom mogelijk gebruikt als voortplantingsgebied door deze soorten (en voor grote vos mogelijk ook als overwinteringsgebied).
- In het plangebied en de directe omgeving zijn geen beschermde verblijfplaatsen of onmisbaar leefgebied van reptielen, overige ongewervelden en groeiplaatsen van flora aangetroffen of te verwachten, met uitzondering van beschermde soorten waarvoor een vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Omgevingswet geldt in de provincie Overijssel. Wel geldt de specifieke zorgplicht voor deze soorten.

Natuurinclusieve inrichting

- Bij de bouw van de nieuwe woonwijk kunnen diverse natuurinclusieve maatregelen worden getroffen die een bijdrage leveren aan de biodiversiteit en daarnaast ook andere ecosysteemdiensten leveren.
- In (de bebouwing van) het plangebied kunnen nest- en verblijfplaatsen worden gerealiseerd voor vleermuizen, huismus, gierzwaluw, spreeuw, witte kwikstaart, zwarte roodstaart, grauwe vliegenvanger, boerenzwaluw, huiszwaluw en torenvalk steenuil en kerkuil. Ook kunnen in het plangebied maatregelen worden getroffen om het gebied aantrekkelijk als foerageergebied en leefgebied voor egel en das, insecten en amfibieën.
- Door het aanplanten van inheemse streekeigen vegetatie op en rondom het terrein ontstaat verbinding met omliggende groenstructuren en wordt leefgebied gecreëerd voor diverse soorten.
- De nieuwe woningen kunnen worden voorzien van groene daken en groene gevels en verharding kan worden verminderd waardoor hittestress afneemt, fijnstof wordt afgevangen, lokale waterberging wordt gefaciliteerd en biodiversiteit wordt verhoogd.
- Tenslotte kan het verlichtingsplan vleermuisvriendelijk worden gemaakt, kunnen nestplaatsen voor insecten worden gerealiseerd in de vorm van insectenhôtels en zandige bodems en kunnen wadi's natuurvriendelijker worden ingericht om de biodiversiteit te verhogen.

Advies en vervolgstappen

- Aanvullend onderzoek is nodig om de effecten van stikstofemissie tijdens de werkzaamheden in beeld te brengen. Geadviseerd wordt om zogenoemde stikstofberekening met het rekenmodel AERIUS Calculator uit te (laten) voeren om te beoordelen of er vervolgstappen in het kader van de Omgevingswet nodig zijn voor Natura 2000-gebieden.
- Wanneer de beschermde houtopstanden niet kunnen worden ingepast, is een meld- en herplantplicht van toepassing. Wanneer herplant op dezelfde locatie niet mogelijk is, moet bij bevoegd gezag toestemming gevraagd worden voor herplant op een andere locatie. Een dergelijke toestemming heet onder de Omgevingswet een 'maatwerkvoorschrift'.
- Een nadere quickscan/inspectie is noodzakelijk voor de erven die niet betreden mochten worden.
- Aanvullend onderzoek is noodzakelijk naar zoogdieren, vogels, amfibieën, vissen en vlinders. Wanneer uit aanvullend onderzoek blijkt dat beschermde voortplantings- of rustplaatsen of vliegroutes aanwezig zijn, is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig indien deze natuurwaarden negatieve effecten zullen ondervinden bij uitvoering van de plannen. Voor kleine marterachtigen is er geen plicht tot aanvullend onderzoek, mits het uitgangspunt is dat de soorten aanwezig zijn.
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels beschadigen moeten altijd worden voorkomen. Hierom dient de uitvoering van de werkzaamheden zoveel mogelijk buiten het broedseizoen plaats te vinden. Voor de meeste soorten kan de periode tussen begin maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. Indien werkzaamheden in de periode half februari tot half december worden opgestart, wordt geadviseerd om voorafgaand aan de werkzaamheden een broedvogelcontrole door een ter zake deskundige uit te laten voeren. Bij het aantreffen van in gebruik zijnde nesten van vogels wordt in overleg met een ecologisch deskundige bepaald hoe de werkzaamheden op een zorgvuldige wijze binnen de wettelijke kaders kunnen worden uitgevoerd.
- De specifieke zorgplicht ten aanzien van soorten is altijd van toepassing. In paragraaf 5.8 zijn voorzorgsmaatregelen genoemd. Indien volgens deze voorzorgsmaatregelen wordt gewerkt én dit wordt vastgelegd in een logboek (of ecologisch werkprotocol) kan worden aangetoond dat er zorgvuldig en conform de specifieke zorgplicht wordt gewerkt.
- De genoemde natuurinclusieve maatregelen kunnen als richtlijn dienen bij het ontwerpen en herontwikkelen van het plangebied. Het ontwerp en de aanleg van de natuur inclusieve maatregelen is maatwerk. Geadviseerd wordt om de natuurinclusieve maatregelen onder begeleiding van een ter zake ecologisch deskundige verder uit te werken en te detailleren bij het ontwerpen en inrichtingen van de nieuwe woonwijk.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

Gemeente Dalfsen is een eerste wijziging van het omgevingsplan aan het voorbereiden van Het Engelland in de gemeente Dalfsen. Het is de bedoeling om hier in de toekomst woningbouw te realiseren. Wet- en regelgeving omtrent de bescherming van natuur verplicht vooraf te toetsen of activiteiten (kunnen) conflicteren met beschermde natuurwaarden. In opdracht van de gemeente Dalfsen heeft Ecogroen daarom een quickscan natuurtoets uitgevoerd om inzicht te krijgen in mogelijke effecten op aanwezige natuurwaarden die kunnen optreden door de beoogde plannen. Daarnaast zijn kansen voor de biodiversiteit en het natuurinclusief ontwikkelen van de nieuwe woonwijk in beeld gebracht. In voorliggend rapport worden de methodiek en de uitkomsten van de toetsing en de inventarisatie beschreven. De quickscan natuurtoets wordt door de initiatiefnemer gebruikt ter onderbouwing van een wijziging van het omgevingsplan.

1.2 Huidige situatie en voorgenomen ontwikkeling

1.2.1 *Huidige situatie*

Het plangebied “Het Engelland” is gelegen in de gemeente Dalfsen en wordt omsloten door de volgende wegen: de Engellandweg, de Koesteeg, de Vossersteeg en de Leemculeweg (zie figuur 1.1). In het plangebied liggen enkele erven met bebouwing. De bebouwing bestaat uit woningen, (open) schuren, loodsen en stallen. Daarnaast is er een bedrijf gevestigd aan de Engellandweg. Op de erven zijn enkele bomen, struiken, hagen en gazon aanwezig. De woningen hebben gemetselde muren met spouwen en veelal pannendaken. Ook zijn er enkele woningen met rieten daken. Verder zijn er in het plangebied enkele bomenlanen/houtwallen aanwezig. Een bomenlaan is noord-zuid georiënteerd en strekt zich van de Engellandweg tot de Vossersteeg en is gelegen langs de vossersteeg 10. Een andere houtwal strekt zich van langs de oprit van de Vossersteeg 6 en een houtwal strekt zich in west-oostelijke richting strekt van Vossersteeg 8 tot de Koesteeg. De andere bomenrijen bevinden zich langs de randen van het plangebied, langs de Engellandweg, Koesteeg, Vossersteeg en Leemculeweg. Het plangebied bestaat verder uit enkele bosjes (zoals op het erf van Vossersteeg 6) (braam)struwelen, agrarische percelen en watergangen.

1.2.2 *Voorgenomen ontwikkeling*

De gemeente Dalfsen wil in de toekomst binnen het plangebied woningbouw te realiseren. Het omgevingsplan wordt zo globaal mogelijk gehouden, zodat dit in een later stadium verder uitgewerkt kan worden. Bestaande woningen inclusief de erven worden daarbij zoveel mogelijk ingepast. Ook de bomenrijen worden waar mogelijk ingepast. Exacte inrichtingsplannen voor het plangebied zijn

op het moment van schrijven onbekend. Het is de bedoeling dat de toekomstige woonwijk natuurinclusief wordt ontwikkeld (zie hoofdstuk 6 voor advies met betrekking tot natuurinclusief bouwen). Een planning voor het realiseren van de nieuwe woningen is nog niet bekend.

Figuur 1.1 Het plangebied (rood omlijnd). Bron luchtfoto: PDOK.

1.3 Leeswijzer

Het juridische kader waarbinnen de natuurtoets is uitgevoerd en de gebruikte methodiek zijn beschreven in hoofdstuk 2. Vervolgens wordt beschreven of beschermde gebieden (hoofdstuk 3), houtopstanden (hoofdstuk 4) en beschermde soorten (hoofdstuk 5) voorkomen of te verwachten zijn binnen de invloedssfeer van het initiatief en of er mogelijk schadelijke handelingen worden verricht. Hierbij is aangegeven welke mitigerende maatregelen mogelijk zijn om schadelijke handelingen te voorkomen, of een vergunningplicht van toepassing is en of vervolgonderzoek nodig is om kennisleemten op te vullen. In hoofdstuk 6 zijn maatregelen genoemd voor de inpassing van natuurwaarden en het behouden of versterken van de biodiversiteit binnen het plangebied. Ten slotte worden de geraadpleegde bronnen vermeld.

2. Wettelijk kader en methode

2.1 De Omgevingswet

Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet (Ow) in werking getreden. Een groot deel van de regels over de fysieke leefomgeving is hiermee gebundeld in één wet. De Ow bestaat, naast de Ow zelf, uit vier algemene maatregelen van bestuur (AMvB's) en één ministeriële regeling. De Ow regelt onder meer de bescherming van flora en fauna, Natura 2000-gebieden, houtopstanden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

In dit rapport wordt ingegaan op de onderdelen flora en fauna en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Natura 2000-gebieden en houtopstanden. In bijlage 1 wordt een samenvatting gegeven van de relevante wetteksten.

2.2 Onderzoeksmethode

2.2.1 Bureaustudie

Om een beeld te krijgen van aanwezige natuurwaarden in en in de omgeving van het plangebied is gestart met een bureaustudie. Hierbij zijn onder andere bekende verspreidingsgegevens van beschermde soorten uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd. Bij het raadplegen van de NDFF is een zoekgebied van ruim vijf kilometer rondom het plangebied aangehouden en is gezocht naar waarnemingen in de afgelopen tien jaar. Daarnaast is de Informatiekaart Natuur (IKN) geraadpleegd om een beeld te krijgen van de ligging van nationaal en provinciaal beschermde gebieden in en rondom het plangebied.

2.2.2 Quickscan veldbezoek

De verzamelde informatie uit de bureaustudie vormt de basis voor een veldbezoek dat op 13 juni 2024 (droog, half bewolkt, matige wind, 14°C) is uitgevoerd door een ecooloog van Ecogroen. Tijdens het veldbezoek zijn het plangebied en directe omgeving onderzocht, waarbij aandacht is besteed aan (biotoop van) beschermde soorten en gebieden. Er was geen toestemming van alle bewoners en eigenaren om erven en percelen te betreden. Daarom is voor enkele erven en percelen vanaf de openbare weg een inschatting gemaakt van de natuurwaarden.

In het kader van biodiversiteit versterken en het natuurinclusief inrichten van het plangebied is gekeken naar aanwezigheid van (potentie voor) typische en kermerkende soorten in en rond het plangebied. Tenslotte zijn belangrijke landschapselementen (elementen met een ecologische waarde) in en rond het plangebied geïdentificeerd.

2.2.3 Toets Flora- en fauna-activiteit

Aan de hand van de uitgevoerde bureaustudie en het veldbezoek is beoordeeld of er beschermde soorten voorkomen of te verwachten zijn binnen de invloedsfeer van het plan. Vervolgens is bepaald of er schadelijke handelingen kunnen optreden door uitvoering van het plan op beschermde soorten en/of hun leefgebied. Tot slot is beoordeeld of er vervolgstappen nodig zijn, zoals het vastleggen van mitigerende maatregelen in het plan, vervolgonderzoek of het aanvragen van een omgevingsvergunning voor een Flora- en Fauna-activiteit.

2.2.4 Toets Natura 2000-activiteit

Aan de hand van de uitgevoerde bureaustudie en het veldbezoek is beoordeeld of het plan kan leiden tot (significant) nadelige gevolgen voor de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden. Er is gestart met het bepalen van de (mogelijke) negatieve effecten die kunnen optreden als gevolg van het plan. Vervolgens is beoordeeld of negatieve gevolgen te verwachten zijn voor instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden, en zo ja, of deze significant (kunnen) zijn. Als er mogelijk sprake is van significant nadelige gevolgen is er advies gegeven over te nemen vervolgstappen.

2.2.5 Toets Natuurnetwerk Nederland

Aan de hand van de uitgevoerde bureaustudie en het veldbezoek is beoordeeld of er door het plan effecten kunnen optreden op de wezenlijk kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland. Indien dit het geval is, is er een advies opgenomen over de te nemen vervolgstappen.

2.2.6 Toets houtopstanden

Om te bepalen of binnen het plangebied de Rijksregels voor het vellen van een houtopstand van toepassing zijn, is onderzocht of het plangebied buiten de 'bebouwingscontour houtkap' ligt en/ of is nagegaan of er uitzonderingsregels van toepassing zijn. Indien de Rijksregels van toepassing zijn, worden de eventueel vereiste benodigde vervolgstappen beschreven.

2.2.7 Natuurinclusieve inrichting

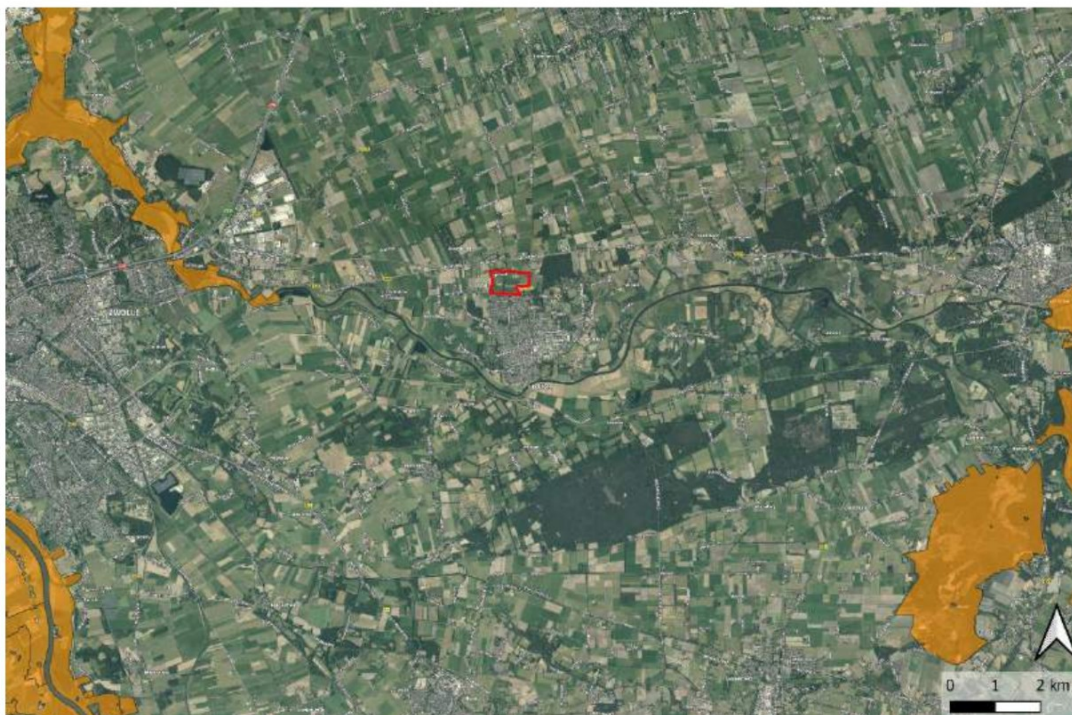
In het kader van biodiversiteit en natuurinclusief ontwikkelen is bepaald hoe leefgebied van typische soorten behouden en versterkt kan worden bij de ontwikkeling van het plangebied en hoe het plangebied zo ontwikkeld kan worden dat het aansluit ecologische waardevolle elementen buiten het plangebied.

3. Beschermde gebieden

3.1 Natura 2000-gebieden

3.1.1 Algemeen

Het plangebied ligt op ruim 4,5 kilometer afstand van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (zie figuur 3.1). Op grotere afstand liggen Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied (circa 10 kilometer) en Rijntakken (circa 11 kilometer). Directe nadelige gevolgen, waaronder betreding en oppervlakteverlies van habitattypen en leefgebieden van soorten, worden vanwege de afstand tussen het plangebied en omliggende Natura 2000-gebieden op voorhand uitgesloten. Op basis van de effectenindicator (Broekmeyer *et al.*, 2005, 2008; Broekmeyer, 2010) en expert judgement worden indirecte (uitstralende) effecten door bijvoorbeeld licht of geluid eveneens uitgesloten, gezien de aard en omvang van het voornemen en de afstand tot habitattypen en leefgebieden van soorten. Alleen indirecte nadelige gevolgen door stikstofdepositie (verzuring en/of vermesting) kunnen niet op voorhand worden uitgesloten, gezien de reikwijdte van stikstofdepositie.

Figuur 3.1 De ligging van het plangebied (rood omlijnd) ten opzichte van Natura 2000-gebied (oranje). Kaartondergrond: PDOK.

3.1.2 **Stikstofdepositie**

De activiteiten in het plangebied kunnen leiden tot een toename van stikstofdepositie in omliggende Natura 2000-gebieden. Een teveel aan stikstof kan leiden tot verzuring en vermessing van stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden in Natura 2000-gebied(en). Geadviseerd wordt om een zogenoemde stikstofberekening met het rekenmodel AERIUS Calculator uit te (laten) voeren om te beoordelen of er vervolgstappen in het kader van de Omgevingswet nodig zijn.

3.1.3 **Specifieke zorgplicht Natura 2000**

Vanuit de Omgevingswet geldt een specifieke zorgplicht voor Natura 2000 (zie ook bijlage 1, kader B1.3). De specifieke zorgplicht geldt altijd, dus voor Natura 2000-activiteiten maar ook voor activiteiten die nadelige gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden, maar die niet significant zijn (zoals verstoring of verslechterde gevolgen). Uit voorgaande paragrafen blijkt dat er geen sprake is van nadelige gevolgen voor Natura 2000-gebieden, waardoor er bij voorliggend project geen vervolgstappen aan de orde zijn in het kader van de specifieke zorgplicht Natura 2000. Een eventuele uitzondering hierop geldt voor de mogelijke nadelige gevolgen door stikstofdepositie. Aanvullend onderzoek moet uitwijzen of dit aan de orde is (zie paragraaf 3.1.2).

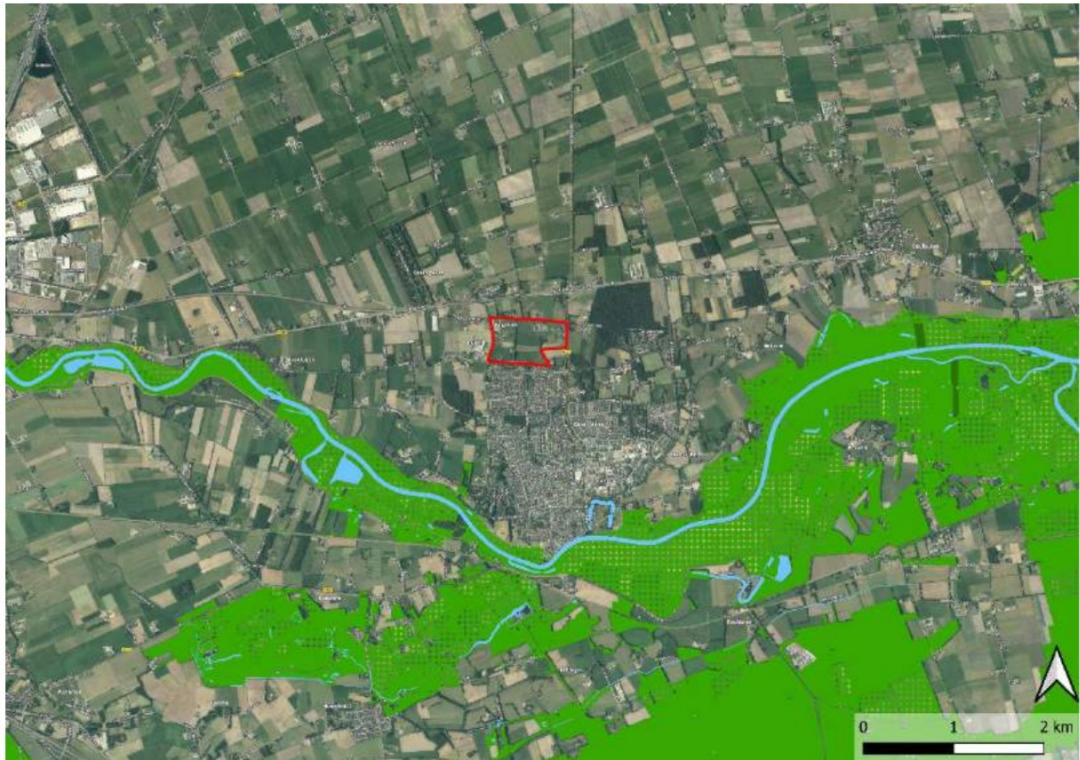
3.2 **Natuurnetwerk Nederland (NNN)**

Uit de Atlas van provincie Overijssel (Provincie Overijssel, 2024) blijkt dat het plangebied op circa ruim 1 kilometer afstand van het Natuurnetwerk Nederland ligt (zie figuur 3.2). Provincie Overijssel hanteert geen externe werking. Het is echter mogelijk dat ook ontwikkelingen buiten de NNN van invloed zijn op het functioneren van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Dit zijn indirecte invloeden zoals verstoring. In lijn met vaste jurisprudentie¹, is het voornemen getoetst in het kader van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties (voorheen: goede ruimtelijke ordening) (zie ook bijlage 1, kader B1.5).

De rust, donkerte, de kwaliteit van de bodem, water en lucht, waterhuishouding, oppervlakte, robuustheid, aaneengeslotenheid en de samenhang van het NNN, worden niet aangetast door de geplande werkzaamheden vanwege de afstand en tussenliggende infrastructuur tussen het plangebied en het NNN. Er is geen sprake van aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Vervolgstappen ten aanzien van het NNN zijn hier niet aan de orde².

¹ 201509359/1/R1

² Door een recente rechtelijke uitspraak is het in de toekomst mogelijk verplicht effecten van stikstofdepositie in gebied dat is aangewezen als NNN in beeld te brengen. Momenteel is nog onduidelijk welke eisen bevoegd gezag hieraan gaat stellen en op welke wijze dit in beeld gebracht moet worden. Ecogroen onderzoekt momenteel intern welke mogelijkheden er zijn en wat noodzakelijk is.

Figuur 3.2 De ligging van het plangebied (rood omlijnd) ten opzichte van Natuurnetwerk Nederland (groen en blauw). Kaartondergrond: PDOK.

4. Houtopstanden

4.1 Bescherming van houtopstanden

Een houtopstand buiten de bebouwingscontour houtkap is (in veel gevallen) beschermd door de regels van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Dit geldt niet voor houtopstanden die een kleinere oppervlakte grond beslaan dan 10 are, of bestaan uit een rijbeplanting die 20 of minder bomen omvat. Er gelden nog diverse andere uitzonderingen (zie kader 5.1).

De houtopstanden in het plangebied liggen grotendeels buiten de begrenzing van de bebouwingscontour houtkap van de gemeente Dalfsen (zie figuur 4.1). In voorliggende situatie geldt dat een deel van bomen binnen het plangebied onderdeel zijn van een houtopstand van meer dan 10 are en dat er geen sprake is van andere uitzonderingen. Dit betekent dat er in het plangebied sprake is van door het Bal beschermde houtopstanden. Het betreft de volgende houtopstanden:

- De bomen langs de Koesteeg, de Engellandweg en de Leemculeweg.
 - De noord-zuid georiënteerde houtwal welke zich strekt van de Engellandweg tot de Vossersteeg en is gelegen langs de vossersteeg 10 (enkel het deel buiten de bebouwingscontour houtkap).
- Wanneer bomen langs deze wegen of in deze houtwal worden geveld, dan zijn vervolgstappen aan de orde. Deze worden hieronder besproken.

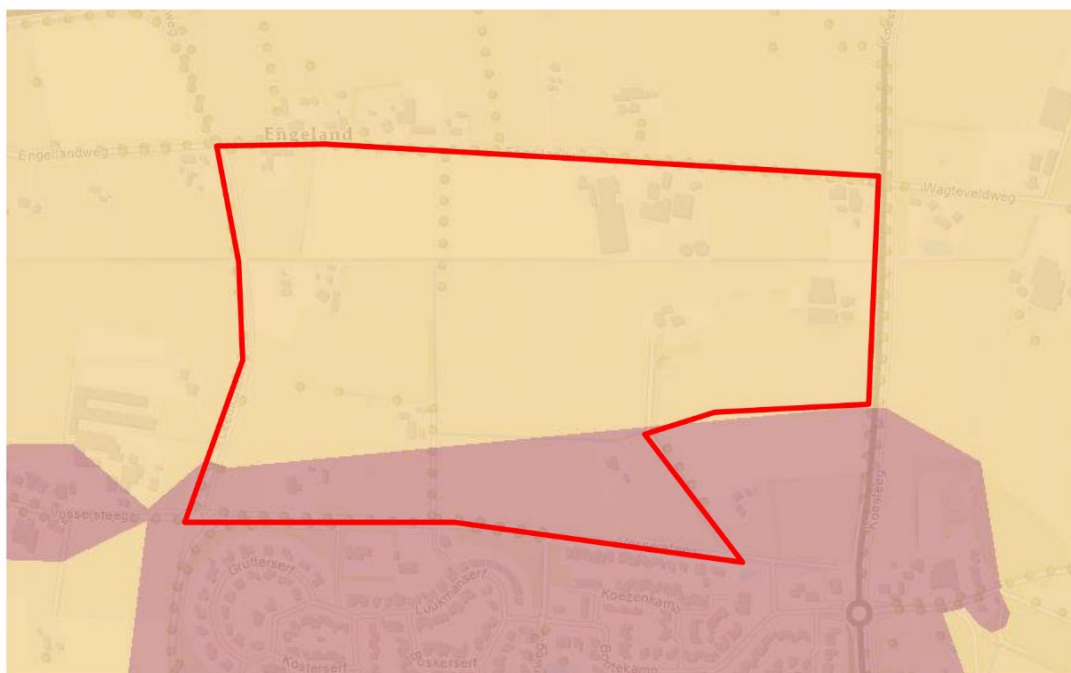
NB: Behalve dat houtopstanden beschermd kunnen zijn door Rijksregels, kunnen ook gemeentelijke regels van toepassing zijn op het vellen van bomen. Toetsing aan gemeentelijke regels is geen onderdeel van dit rapport. Meer informatie hierover is beschikbaar via gemeente Dalfsen.

Kader 5.1 Houtopstanden waarvoor de regels uit het Bal niet van toepassing zijn

Voor onderstaande houtopstanden zijn de beschermingsregels uit het Bal niet van toepassing:

- Houtopstanden op erven en in tuinen;
- Bomen en struiken die specifiek voor het oogsten van fruit, noten of vruchten worden geteeld;
- Houtopstanden die windschermen om boomgaarden vormen;
- Naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, als deze niet ouder zijn dan 20 jaar;
- Kweekgoed;
- Uit populieren of wilgen bestaande:
 - wegbeplantingen;
 - beplantingen langs waterwegen; en
 - eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- Het dunnen van een houtopstand voor de bevordering van de groei van de overblijvende houtopstand;
- Uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk bedoeld zijn voor de productie van houtige biomassa als zijn:
 - ten minste eens per 10 jaar worden geoogst;
 - bestaan uit minstens 10.000 stoven per ha per beplantingseenheid, die bestaat uit aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan 2 meter; en
 - zijn aangelegd na 1 januari 2013;
- Houtopstanden die een kleinere oppervlakte grond beslaan dan 10 are, of bestaan uit een rijbeplanting die 20 of minder bomen omvat, gerekend over het totaal aantal rijen.

Bron: artikel 11.111, tweede lid, onder a t/m j, van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal).

Figuur 5.1 De ligging van het plangebied (rood omlijnd) ten opzichte van de bebouwingscontour houtkap (rood = binnen bebouwingscontour houtkap, oranje = buiten bebouwingscontour houtkap). Kaart: Webapp Houtkap (Omgevingswet-DSO).

4.2 Vervolgstappen

4.2.1 *Meld- en herplantingsplicht*

Voor het vellen van (een deel van) de beschermde houtopstanden in het plangebied is in dit geval een meld- en herplantplicht van toepassing. Een melding van eventuele velling moet in de regel minimaal vier tot zes weken, maar niet eerder dan één jaar, voorafgaand aan de kapwerkzaamheden worden ingediend bij het bevoegd gezag (provincie Overijssel). Indien bomen geveld worden, moeten deze herplant worden. De specificaties voor melding en herplant staan benoemd in de provinciale verordening. Wanneer herplant op dezelfde locatie niet mogelijk is, moet bij bevoegd gezag toestemming gevraagd worden voor herplant op een andere locatie. Een dergelijke toestemming heet onder de Omgevingswet een 'maatwerkvoorschrift'.

4.2.2 *Specifieke zorgplicht houtopstanden*

Iedereen die een activiteit uitvoert waarbij een beschermde houtopstand wordt geveld en grond wordt herbeplant, moet nadelige gevolgen voor de natuurbescherming, het bosareaal en landschappelijke waarden zoveel mogelijk voorkomen, en voor zover dat niet mogelijk is moeten gevolgen worden beperkt of ongedaan gemaakt (zie Bijlage 1, kader B1.4).

5. Soortbescherming

5.1 Flora

Tijdens het veldbezoek zijn geen plantensoorten aangetroffen waarvoor een vergunningplicht geldt. Op basis van het veldbezoek, de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2024) worden deze soorten ook niet verwacht. Het nemen van vervolgstappen ten aanzien van de soortgroep flora is in het kader van de Omgevingswet niet aan de orde.

5.2 Zoogdieren

5.2.1 Vleermuizen

Het leefgebied van vleermuizen bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden (zie ook kader 4.1). Hieronder worden deze onderdelen nader beschreven.

Kader 4.1 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen kunnen zich bevinden in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bijvoorbeeld bomen, huizen en kelders. Dit kunnen onder andere kraamverblijven, zomerverblijven, baltslocaties, paarverblijven en winterverblijven zijn. Het verstoren, beschadigen, vernietigen of het verwijderen van deze verblijfplaatsen is verboden.

Vliegroutes

Vleermuizen gebruiken vaak jarenlang dezelfde structuren om zich te oriënteren tijdens de trek van en naar hun verblijfplaatsen en foerageergebieden. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en bomenrijen) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Als alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'essentieel' en zodoende beschermd.

Foerageergebieden

Locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen, bomenrijen of boven water, zijn van belang als foerageergebied voor vleermuizen. Foerageergebied van vleermuizen heeft binnen de Omgevingswet echter geen juridische bescherming, tenzij het essentieel is voor het voortbestaan van een populatie.

Verblijfplaatsen

In de omgeving van plangebied zijn alleen waarnemingen bekend van gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis (NDFF, 2024). Verblijfplaatsen van vleermuizen bevinden zich voornamelijk in gebouwen en/of bomen. In het plangebied zijn diverse gebouwen en bomen aanwezig die geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Diverse bomen zijn geschikt door de aanwezigheid van holtes en spleten die voor vleermuizen

toegankelijk zijn. Bebouwing is geschikt door de aanwezigheid van gaten, openingen en kieren en voor vleermuizen toegankelijke ruimtes in de constructie. In bijlage 3 wordt een overzicht gegeven van gebouwen en bomen met holtes die zijn beoordeeld als potentieel geschikt voor vleermuizen. Doordat het niet mogelijk was alle percelen te betreden zijn niet alle woningen en bomen geïnspecteerd. Daarnaast konden niet alle bomen volledig geïnspecteerd worden doordat ten tijde van het onderzoek de bomen vol in blad stonden. Daardoor zijn er mogelijk nog meer bomen met holtes aanwezig die geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Daarom is een aanvullend veldbezoek nodig in de bladloze periode om de potentiële verblijfplaatsen vlakdekkend in beeld te brengen.

Mogelijk gaan bij uitvoering van de plannen verblijfplaatsen van vleermuizen verloren of worden deze verstoord – bijvoorbeeld bij de sloop van bebouwing, kap van bomen of gebruik van kunstmatig licht. Nader onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen in gebouwen en bomen is noodzakelijk om het effect van de plannen te beoordelen.

Indien uitvoering van de plannen kan leiden tot negatieve effecten op verblijfplaatsen (of exemplaren) van vleermuizen, is voorafgaand aan de werkzaamheden vleermuisonderzoek nodig conform het vleermuisprotocol (2021). Tijdens het vleermuisonderzoek in de periode van mei t/m september wordt onderzocht welke vleermuissoorten, -aantallen en functies in het plangebied aanwezig zijn. Als verblijfplaatsen van vleermuizen verloren gaan bij uitvoering van het plan, dan is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig.

Om het plan vast te kunnen stellen is er uitzicht op vergunning nodig. Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

Vliegroutes

In het plangebied zijn diverse bomenrijen aanwezig die kunnen fungeren als vliegroute voor vleermuizen (zie bijlage 3). Vervolgstappen ten aanzien van vliegroutes van vleermuizen zijn niet aan de orde, mits de houtwallen blijven behouden en bij de invulling van het plangebied wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- Werkzaamheden waarbij het gebruik van lichtmasten noodzakelijk is worden uitgevoerd tussen zonsopkomst en zonsondergang.
- Toekomstige buitenverlichting wordt niet gericht op bomen of bomenrijen. Armaturen worden omlaag gericht. In het lichtplan wordt nadrukkelijk gekeken naar waar licht écht noodzakelijk is. Wanneer het niet mogelijk is om aan deze voorwaarde te voldoen, wordt geadviseerd om gebruik te werken met een dim-regime.

Indien niet aan bovenstaande voorwaarden kan worden voldaan is aanvullend onderzoek naar de functie van de bomenlanen en houtwallen voor vleermuizen noodzakelijk.

Foerageergebieden

Door de aanwezigheid van grasland, bomen en water in en rondom het plangebied wordt het plangebied mogelijk als foerageergebied gebruikt door diverse vleermuissoorten. Er gaat geen essentieel foerageergebied verloren omdat tijdens en na de werkzaamheden ruim voldoende foerageergebied aanwezig blijft in nabije omgeving in de vorm van houtwallen, bosjes, bomenlanen, erven en tuinen. Bovendien bieden toekomstige tuinen en gemeentelijk groen ook foerageergebied. Vervolgstappen voor foerageergebieden van vleermuizen zijn niet aan de orde.

5.2.2 *Das*

In de omgeving van het plangebied zijn enkele waarnemingen bekend van das (NDFF, 2024). Het gaat onder andere om waarnemingen op circa 250 meter afstand langs de Hessenweg (N340). Verder zijn er waarnemingen ten noorden van de Hessenweg, in het buitengebied ten oosten van Dalfsen en ten westen van Dalfsen in het bos bij de Ankummer Es. In het plangebied zijn geen voortplantings- of rustplaatsen (burchten) aangetroffen. Ook zijn er geen burchten bekend in de directe omgeving van het plangebied. De dichtstbijzijnde bekende burcht bevindt zich in het bos bij de Ankummer Es (ruim 500 meter afstand) (Apperloo, 2018). Wel zijn er sporen van das aangetroffen. Bij de oost-west georiënteerde houtwal ten westen van de Koesteeg is een latrine van das aangetroffen.

De aanwezigheid van de latrine toont aan dat het projectgebied in ieder geval wordt gebruikt als foerageergebied door das. Er kan niet met zekerheid gezegd worden dat er geen burchten in het plangebied aanwezig zijn, omdat niet alle (bosjes op) erven zijn onderzocht. Daarnaast kan het plangebied essentieel foerageergebied bevatten voor dassen in en in de omgeving van het plangebied. Aanvullend onderzoek is noodzakelijk om burchten en foerageergebied in het plangebied en de omgeving in kaart te brengen en zo te kunnen bepalen wat de functie van het plangebied is voor das.

Indien uit aanvullend onderzoek blijkt dat in het plangebied een burcht en/of essentieel foerageergebied aanwezig is van das, dan is voor de uitvoering van het plan een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig. Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

5.2.3 *Eekhoorn*

In het plangebied zijn waarnemingen bekend van eekhoorn (NDFF, 2024). Het betreft enkele waarnemingen rondom Vossersteeg 12. Verder zijn er diverse waarnemingen bekend in het bosgebied ten (noord)oosten van het plangebied. Eekhoorns komen voor in bos- en boomrijke gebieden. Hun voorkeur gaat uit naar ouder bos (naaldbomen ouder dan 20 jaar en loofbomen ouder dan 40-80 jaar) omdat daar meer voedsel en nestgelegenheid is. Tijdens de quickscan zijn geen eekhoornnesten aangetroffen. Echter zijn niet alle bomen geïnspecteerd omdat er geen toestemming was om alle erven te betreden. Ook stonden de bomen in blad ten tijde van het veldbezoek waardoor bomen niet optimaal te inspecteren waren op nestplaatsen van eekhoorn.

Aanvullend onderzoek naar eekhoorn is noodzakelijk in de bladloze periode (winter) om de functie van het plangebied voor eekhoorn in beeld te brengen. Wanneer eekhoorn bij het aanvullende onderzoek wordt vastgesteld en schade aan nesten niet voorkomen kan worden, is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig. Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

5.2.4 *Steenmarter*

In (de omgeving van) het plangebied zijn waarnemingen bekend van steenmarter (NDFF, 2024). Steenmarter is een cultuurvolger en komt daarom met name voor in de buurt van menselijke

bebouwing. Voortplantings- en rustplaatsen van steenmarter zijn binnen het plangebied mogelijk aanwezig in zolders, (open)schuren, loodsen en stallen. Enkele bewoners hebben ook aangegeven steenmarters te hebben gezien op hun erf.

Bij het verwijderen van bovengenoemde elementen gaan mogelijk verblijfplaatsen van steenmarter verloren. Er gaat geen essentieel foerageergebied verloren omdat tijdens en na de werkzaamheden ruim voldoende foerageergebied aanwezig blijft in nabije omgeving in de vorm van houtwallen, bosjes, bomenlanen, erven en tuinen. Bovendien bieden toekomstige tuinen en gemeentelijk groen ook foerageergebied.

Indien bebouwing op erven moeten wijken voor het aanleggen van een nieuwe woonwijk, dan is aanvullend onderzoek naar sporen en verblijfplaatsen van steenmarter op erven noodzakelijk om de exacte verblijfmogelijkheden in kaart te brengen. Bij het vaststellen van verblijfplaatsen van steenmarter is het vervolgens noodzaak om een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit te verkrijgen.

Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

5.2.5 Kleine marterachtigen

In de wijde omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van bunzing (NDFF, 2024). De kleine marterachtigen (bunzing, hermelijn en wezel) komen voor in kleinschalige landschappen met voldoende dekking, schuilplaatsen en prooiaanbod. Geschikte voortplantings- en rustplaatsen van kleine marterachtigen zijn binnen het plangebied mogelijk aanwezig in dichte vegetatie, houtwallen en struwelen (zie bijlage 4).

Bij het verwijderen van bovengenoemde elementen gaan mogelijk leefgebied met verblijfplaatsen van kleine marterachtigen verloren. Wanneer bij uitvoering van de plannen mogelijke verblijfplaatsen van kleine marterachtigen worden geschaad is voorafgaand aan de uitvoering het aanvragen van een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig³.

Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

5.2.6 Egel

In het plangebied en in de omgeving van het plangebied zijn diverse waarnemingen van egel bekend (NDFF, 2024). Tijdens het veldonderzoek zijn geen exemplaren of sporen van egel aangetroffen. Egels komen vrijwel overal voor, met uitzondering van gebieden met een zeer natte bodem. Egels zijn nachtactief. Overdag verblijven ze in een nest die ze maken in bladeren, mos of ander materiaal

³ Voor kleine marterachtigen is het mogelijk om zonder nader onderzoek een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit aan te vragen waarbij er, op basis van de biotoopbeoordeling, van uit wordt gegaan dat kleine marterachtigen in het plangebied aanwezig zijn. Het is echter ook mogelijk om eerst middels aanvullend onderzoek de aan- of afwezigheid van kleine marterachtigen aan te tonen. Indien bij dit aanvullend onderzoek blijkt dat kleine marterachtigen aanwezig zijn, dan is alsnog een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig.

onder (braam)struiken of takkenbossen. Egel maakt niet jaarrond gebruik van vaste verblijfplaatsen, maar alleen tijdens de winterslaap van ongeveer november tot en met april. Verblijfplaatsen worden binnen het plangebied verwacht in de dichte vegetatie, houtwallen en struwelen zoals ook geschikt is voor kleine marterachtigen (zie bijlage 4). Daarnaast zijn er op de meeste erven ook potentiële verblijfplaatsen van egel aanwezig in tuinen en open schuren.

Bij het verwijderen van bovengenoemde elementen gaan mogelijk leefgebied met verblijfplaatsen van egel verloren. Wanneer bij uitvoering van de plannen mogelijke verblijfplaatsen van egel worden geschaad is voorafgaand aan de uitvoering het aanvragen van een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig⁴.

Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

5.2.7 **Grote bosmuis**

In de omgeving van het plangebied (circa 5,8 km afstand) zijn waarnemingen bekend van grote bosmuis (NDFF, 2024). Grote bosmuis komt van oorsprong voor in oude bosgebieden met een dichte struiklaag en weinig ondergroei. De soort lijkt tegenwoordig minder kritisch en breidt zich daarom in rap tempo uit vanuit het oosten. Grote bosmuizen worden inmiddels ook in het agrarisch gebied waargenomen in houtwallen en brede, ruig begroeide bermen. Geschikte voortplantings- en rustplaatsen van grote bosmuis zijn binnen het plangebied mogelijk aanwezig in houtwallen, dichte vegetatie en struwelen (zie bijlage 4).

Bij het verwijderen van bovengenoemde elementen gaat mogelijk leefgebied van grote bosmuis verloren. Wanneer bij uitvoering van de plannen potentieel leefgebied van grote bosmuis wordt geschaad is voorafgaand aanvullend onderzoek middels life traps (waarbij muizen levend worden gevangen) noodzakelijk om de exacte leefgebied in kaart te brengen. Wanneer grote bosmuis bij aanvullend onderzoek wordt vastgesteld en schade aan (mogelijke) verblijfplaatsen niet voorkomen kan worden, is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig.

Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

5.2.8 **Overige zoogdieren**

(Vaste) verblijfplaatsen en/of essentieel foerageergebied van andere beschermde grondgebonden zoogdieren die zijn opgenomen in de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn en nationaal beschermde zoogdieren zonder provinciale vrijstelling (zoals boomarter en veldspitsmuis) worden op basis van de terreinkenmerken, het veldbezoek en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2024) uitgesloten. Vervolgstappen voor deze soorten zijn niet aan de orde.

⁴ Voor egel is er geen geschikte methode om aanwezigheid uit te sluiten in grote gebieden. Voor egel geldt in dit geval dat een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig is voor uitvoering van het plan.

Wel zijn binnen het plangebied vaste verblijfplaatsen van algemeen voorkomende grondgebonden zoogdiersoorten te verwachten zoals de huisspitsmuis en haas. Bij werkzaamheden in het plangebied kunnen enkele exemplaren van deze grondgebonden zoogdieren geschaad worden. In voorliggende situatie geldt voor deze soorten in de provincie Overijssel een vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Omgevingswet, waardoor er voor deze zoogdieren geen omgevingsvergunning nodig is voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Wel is de specifieke zorgplicht van toepassing (zie paragraaf 5.8).

5.3 Vogels

Bij vogels wordt onderscheid gemaakt in twee categorieën met een verschillend beschermingsregime (zie bijlage 1). Voor een aantal vogelsoorten geldt dat de nestlocaties inclusief de functionele omgeving jaarrond beschermd zijn (zie kader 4.2).

Kader 4.2 Vogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Onder jaarrond beschermde nesten van vogels wordt in provincie Overijssel verstaan: in functie zijnde nesten en rustplaatsen van boerenwaluw, boomvalk, bosuil, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, huiszwaluw, kerkuil, oehoe, ooievaar, raaf, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, torenvalk, wespandief, zeearend, zwarte specht en zwarte wouw. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Aanvullend op bovengenoemde vogels met jaarrond beschermde nesten heeft de provincie Overijssel een aantal soorten benoemd waarvan moet worden getoetst of voldoende functioneel leefgebied aanwezig blijft (zogenoemde categorie 5 soorten). Dit zijn vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Specifiek betreft het de volgende soorten: blauwe reiger, bonte vliegenvanger, boomklever, boomkruiper, draaihals, gekraagde roodstaart, glanskop, grauwe vliegenvanger, groene specht, grote bonte specht, grutto, ijsvogel, kleine bonte specht, kortsnavelboomkruiper, middelste bonte specht, oeverzwaluw, ringmus, spreeuw, tapuit, tureluur, veldleeuwerik, wulp, zomertortel, zwarte mees en zwarte roodstaart.

5.3.1 Vogels met jaarrond beschermde nesten

Vogels van categorie 1 t/m 4

Steenuil

In de omgeving van het plangebied is het voorkomen van steenuil bekend (NDFF, 2024). De dichtstbijzijnde waarneming bevindt zich op circa 1 kilometer ten westen van het plangebied. In het plangebied zijn geen waarnemingen van steenuil bekend in de NDFF. Wel gaf een van de bewoners in het plangebied (Leemculeweg 84) aan dat in het verleden een steenuil op het erf heeft gebroed. Steenuil is afhankelijk van divers en kleinschalig cultuurlandschap waarbij nestplaatsen voornamelijk aanwezig zijn in boomholtes, nestkasten, schuren en andere gebouwen. Steenuilen zijn zeer plaatsgetrouw en hebben een relatief klein territorium van 5 tot 30 hectare. De leefomgeving rondom nestlocaties kan ook een beschermde status hebben wanneer de functionaliteit van de nestplaats hier afhankelijk van is. Het plangebied is geschikt als leefgebied voor steenuil. Er zijn meerdere (open) schuren en andere gebouwen op erven aanwezig die als nestplaats kunnen dienen voor steenuil. Daarnaast zijn de erven en agrarische percelen geschikt als foerageergebied.

Aanvullend onderzoek conform het kennisdocument Steenuil (BIJ12, 2017a) is noodzakelijk om te bepalen of het plangebied deel uitmaakt van een territorium van steenuil. Wanneer steenuil bij aanvullend onderzoek wordt vastgesteld en schade aan leefgebied niet voorkomen kan worden, is een

omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig. Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

Kerkuil

In de omgeving van het plangebied is het voorkomen van kerkuil bekend (NDFF, 2024). De dichtstbijzijnde waarneming bevindt zich op circa 350 meter afstand van het plangebied. De kerkuil is een soort die voorkomt in cultuurland met gras- en bouwlanden die begrensd worden door kruidenrijke akkerranden, houtwallen, heggen of bosjes. Kerkuilen broeden vooral in de hoge, donkere en tochtvrije delen van boerenschuren, kerken, kastelen en torens. De kerkuil gebruikt een aantal vaste plekken in zijn territorium als nest- of roestplaats. De plekken kunnen op enkele honderden meters afstand van elkaar liggen. De kerkuil is zeer honkvast maar flexibel in het wisselen van vaste plek binnen zijn territorium. Het leefgebied van de kerkuil varieert van 60 tot 1200 hectare.

De schuren op de erven in het plangebied kunnen mogelijk worden gebruikt als nest- of roestplaats door kerkuil. Daarnaast wordt het plangebied mogelijk gebruikt als essentieel foerageergebied door kerkuilen met nestplaatsen in of rondom het plangebied.

Aanvullend onderzoek conform kennisdocument Kerkuil (BIJ12, 2017b) is noodzakelijk om te bepalen of het plangebied deel uitmaakt van een territorium van kerkuil. Wanneer kerkuil bij aanvullend onderzoek wordt vastgesteld en schade aan leefgebied niet voorkomen kan worden, is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig. Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

Huismus

In (de omgeving van) het plangebied zijn waarnemingen bekend van huismus. Tijdens het veldonderzoek zijn ook nest-indicerende waarnemingen van huismus gedaan bij woningen in het plangebied. Huismussen broeden in bebouwing waarbij de nestplaats zich bevindt onder dakpannen, in boerenschuren en diverse openingen in bebouwing. Daarnaast maken ze ook gebruik van nestkasten. De leefomgeving rondom nestlocaties kan ook een beschermde status hebben wanneer de functionaliteit van de nestplaats hier afhankelijk van is.

Op alle erven is bebouwing aanwezig die geschikt is als nestplaats voor huismussen. Daarnaast zijn de erven mogelijk essentieel leefgebied van huismus. Indien de bebouwing en de erven worden gesloopt/ verwijderd, dan gaan mogelijk nestplaatsen en essentieel leefgebied van huismus verloren.

Indien de erven niet behouden kunnen worden, dan is aanvullend onderzoek conform kennisdocument huismus (BIJ12, 2023a) noodzakelijk om te bepalen wat de functie van het plangebied is voor huismus. Wanneer huismus bij aanvullend onderzoek wordt vastgesteld en schade aan leefgebied en nestplaatsen niet voorkomen kan worden, is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig. Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

Gierzwaluw, boerenwaluw en huiswaluw

Binnen het plangebied zijn diverse waarnemingen van boerenwaluw, huiswaluw en gierzwaluw bekend (NDFF, 2023). Alle drie de soorten zijn gebouwbewonende soorten, boerenwaluw bouwt zelf nestkommen in open schuren, stallen en onder bruggen. Huiswaluw bouwt ook zelf nestkommen, vaak onder dakoverstekken. Gierzwaluw bouwt geen nestkommen, maar broedt in gebouwen op spouwmuren, onder dakpannen en andere openingen. Boerenwaluw, huiswaluw en gierzwaluw foerageren tot op grote afstand van de nestplaats. Binnen het plangebied zijn voor deze soorten diverse potentieel geschikte nestplaatsen aanwezig op de erven. Door de voorgenomen plannen gaat geen essentieel foerageergebied van deze soorten verloren. In de omgeving van het plangebied is namelijk ruim voldoende alternatief foerageergebied aanwezig waardoor op deze wijze (indirect) geen nestplaatsen verloren gaan.

Indien bebouwing op erven wordt gesloopt dan is aanvullend onderzoek noodzakelijk om te bepalen of er nestplaatsen van boerenwaluw, huiswaluw en/of gierzwaluw aanwezig zijn. Indien bebouwing niet behouden kan worden, dan is mogelijk aanvullend onderzoek noodzakelijk om te bepalen wat de functie van het plangebied is voor gierzwaluw, huiswaluw en boerenwaluw. Wanneer nestplaatsen van de soorten bij aanvullend onderzoek wordt vastgesteld en schade aan nestplaatsen niet voorkomen kan worden, is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig. Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

Buizerd

In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van buizerd (NDFF, 2024). Tijdens het veldonderzoek gaf een van de bewoners van het plangebied aan dat buizerd wel eens heeft gebroed in de houtwal met de noord-zuid oriëntatie in het midden van het plangebied. Tijdens het veldbezoek is echter geen nestplaats van buizerd aangetroffen. Echter zijn niet alle bomen geïnspecteerd omdat er geen toestemming was om alle erven te betreden. Ook stonden de bomen in blad ten tijde van het veldbezoek waardoor bomen niet optimaal te inspecteren waren op nestplaatsen van buizerd.

Wel is in de betreffende houtwal een (bezet) nest van zwarte kraai aangetroffen. Mogelijk dat dit nest in de toekomst wel gebruikt kan worden als nestplaats door buizerd. Tijdens het veldbezoek is buizerd wel rondvliegend aangetroffen. Aanvullend vlakdekkend onderzoek naar potentiële nesten van buizerd is noodzakelijk, startend in de bladloze periode (winter), om de functie van het plangebied voor buizerd in beeld te brengen.

Wanneer buizerdnesten bij aanvullend onderzoek worden vastgesteld en schade aan leefgebied niet voorkomen kan worden, is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig. Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

Vogels van categorie 5

Binnen het plangebied zijn diverse waarnemingen van vogels van categorie 5 bekend, zoals spreeuw, zwarte roodstaart, gekraagde roodstaart, ringmus, groene specht en grote bonte specht. Nesten van vogels die vallen onder categorie 5 zijn soorten die over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen. Maar deze zijn dusdanig kwetsbaar dat aangetoond moet worden dat er voldoende alternatieve leefomgeving in de omgeving aanwezig is om zich te kunnen vestigen.

Binnen het plangebied is voor diverse categorie 5 soorten geschikt broedbiotoop aanwezig. Aanvullend onderzoek naar de functie van het plangebied voor vogelsoorten van categorie 5 is noodzakelijk. Daarna kan worden bepaald of sprake is van het verlies van de broedgevallen bij uitvoering van de plannen en of in de omgeving uitwijkmogelijkheden voorhanden zijn. Wanneer blijkt dat aanwezige broedplaatsen verloren zullen gaan en in de omgeving geen uitwijkmogelijkheden mogelijk zijn, is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig.

Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

Overige vogels met jaarrond beschermde nesten

In het plangebied en in de directe omgeving (<75meter) zijn geen andere jaarrond beschermde nestlocaties van vogels bekend (NDFF, 2024) of aangetroffen tijdens het veldonderzoek. Het nemen van vervolgstappen voor overige vogels met jaarrond beschermde nesten is niet aan de orde.

5.3.2 Vogels zonder jaarrond beschermde nesten

Door de aanwezigheid van bomen, water en bebouwing binnen (de omgeving van) het plangebied is broedbiotoop aanwezig voor enkele algemene vogelsoorten als vink, houtduif, Turkse tortel, merel, winterkoning, roodborst, wilde eend en waterhoen.

Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soorten, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Verstoring is echter alleen verboden wanneer de storing van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort. Voor de te verwachten soorten kan verstoring die van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding (altijd) worden voorkomen door te werken buiten het broedseizoen.

In het kader van de Omgevingswet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd, omdat deze per soort en vaak per jaar kan verschillen. Daarmee is het dus van belang of een broedgeval wordt beschadigd of verstoord, ongeacht de datum. Voor de meeste soorten kan de periode tussen begin maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. Vooral soorten als merel en wilde eend kunnen tot laat in het seizoen doorgaan met broeden en ook vroeg in het seizoen starten met broeden. Indien werkzaamheden in de periode half februari tot half december worden opgestart wordt geadviseerd om voorafgaand aan de werkzaamheden een broedvogelcontrole door een ter zake deskundige uit te voeren. Bij het aantreffen van nesten van vogels wordt in overleg met een ecologisch deskundige bepaald hoe de werkzaamheden op een zorgvuldige wijze binnen de wettelijke kaders kunnen worden uitgevoerd.

Indien geen nesten in gebruik zijn ten tijde van de werkzaamheden, kunnen negatieve effecten op broedende vogels worden uitgesloten. Vervolgstappen zijn voor vogels zonder jaarrond beschermde nesten niet aan de orde, mits rekening wordt gehouden met het broedseizoen.

5.4 Amfibieën

5.4.1 *Poelkikker*

In de wijde omgeving van het plangebied zijn enkele waarnemingen van poelkikker bekend (NDFF, 2024). De dichtstbijzijnde waarneming bevindt zich op ruim 1,1 kilometer ten zuiden van het plangebied. Tijdens het veldbezoek zijn geen poelkikkers waargenomen. De poelkikker benut zonnige voedselarme schone wateren met een rijke watervegetatie en oeverbegroeiing. De soort heeft een voorkeur voor zwak zure, stilstaande wateren in bos- en heidegebieden op de hogere zandgronden. Hij komt voor in vennen, poelen en watergangen in hoogveengebieden en in de uiterwaarden.

In het plangebied zijn enkele watergangen aanwezig. Daarnaast is er bij volgens topografische kaarten een poel aanwezig op het erf van Vossesteeg 6 (er was geen toestemming om dit erf te bezoeken). De watergangen in het plangebied en de poel zijn (mogelijk) geschikt als voortplantingswater voor poelkikker (zie bijlage 5). Overwintering is mogelijk in nabij gelegen dekking biedende vorstvrije droge plekken in vegetatie e.d..

Aanvullend onderzoek naar poelkikker is noodzakelijk om de functie van het plangebied voor poelkikker in beeld te brengen. Het onderzoek wordt uitgevoerd conform het kennisdocument van Poelkikker (BIJ12, 2017c). Wanneer poelkikker bij het aanvullende onderzoek wordt vastgesteld en schade aan leefgebied niet voorkomen kan worden, is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig. Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

5.4.2 *Overige amfibieën*

Op basis van het veldbezoek, terreinkenmerken en verspreidingsgegevens (NDFF, 2024) wordt voortplanting en overwintering van overige in de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn en nationaal beschermde amfibieën zonder vrijstelling, zoals kamsalamander, in het plangebied uitgesloten.

Voortplanting van overige amfibieën is ook uitgesloten door het ontbreken van permanent oppervlaktewater. Wel vindt mogelijk beperkt overwintering plaats in en rond het plangebied. Bij de geplande ingrepen kunnen exemplaren van deze amfibieën geschaad worden. In voorliggende situatie geldt voor deze soorten in de provincie Overijssel een vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Omgevingswet, waardoor er voor deze amfibieën geen omgevingsvergunning nodig is voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Wel is de specifieke zorgplicht van toepassing (zie paragraaf 5.8).

5.5 Vissen

5.5.1 *Grote modderkruiper*

In de omgeving zijn waarnemingen bekend van grote modderkruiper (NDFF, 2024). Waarnemingen van grote modderkruiper zijn bekend te noorden van de Hessenweg (N340). De grote modderkruiper prefereert ondiepe wateren met een dikke modderlaag en een uitbundige waterplantengroei. Voortplanting vindt plaats van april tot juni in ondiepere warme delen van het water met waterplanten of andere vormen van structuur. Overwintering vindt plaats in diepere delen van watergangen.

De watergangen in het plangebied zijn geschikt als leefgebied voor grote modderkruiper (zie bijlage 5). Deze watergangen staan ook verbinding met de watergangen in de omgeving waar het voorkomen van grote modderkruiper bekend is.

Indien werkzaamheden worden uitgevoerd aan de watergangen of de watergangen worden gedempt, dan is aanvullend onderzoek naar grote modderkruiper noodzakelijk conform het kennisdocument van grote modderkruiper (BIJ12, 2021). Wanneer grote modderkruiper bij aanvullend onderzoek wordt vastgesteld en schade aan leefgebied niet voorkomen kan worden, is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig. Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

5.5.2 *Overige vissen*

Overige beschermde vissoorten worden op basis van het veldbezoek, terreinkenmerken, biotoopeisen en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2024) niet verwacht in het plangebied. Vervolg-stappen voor overige vissen zijn niet aan de orde. Wel is de specifieke zorgplicht van toepassing (zie paragraaf 5.8).

5.6 **Vlinders**

5.6.1 *Grote weerschijnvlinder*

In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van grote weerschijnvlinder (NDFF, 2024). De dichtstbijzijnde waarneming bevindt zich in Rosengarde op circa 1 kilometer afstand van het plangebied. De soort komt voornamelijk voor in oudere, vochtige loofbossen, wilgenbroekbossen of groepen samenhangende bosjes. De waardplant van de soort zijn boswilg en soms grauwe wilg. In het plangebied zijn op meerdere plekken waardplanten van de soort aanwezig (zie bijlage 6). Gezien de aanwezigheid van waardplanten en bekende verspreidingsgegevens kan de aanwezigheid van grote weerschijnvlinder niet worden uitgesloten.

Indien waardplanten gekapt worden, is voorafgaand aanvullend onderzoek noodzakelijk naar voortplanting van grote weerschijnvlinder. Wanneer grote weerschijnvlinder bij aanvullend onderzoek wordt vastgesteld en schade aan voortplantingsplaatsen niet voorkomen kan worden, is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig. Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

5.6.2 *Sleedoornpage*

Waarnemingen van sleedoornpage zijn vooral bekend uit Zwolle en Ommen (NDFF, 2024). De dichtstbijzijnde waarneming ligt op minder dan 4,5 kilometer afstand van het plangebied. Sleedoornpage benut zonnige sleedoornstruwelen met verspreide bomen en boomgroepen als leefgebied. Voor de ei-afzet zijn de vlinders afhankelijk van jonge sleedoornwijgen. Binnen het plangebied zijn sleedoornstruwelen aanwezig (zie bijlage 6) Mogelijk staan op de erven die niet zijn betreden

tijdens het onderzoek ook geschikte sleedoorns. Gezien de aanwezigheid van waardplanten en bekende verspreidingsgegevens kan de aanwezigheid van sleedoornpage niet worden uitgesloten.

Indien waardplanten (sleedoorns) worden verwijderd of in de schaduw komen te staan van nieuwe bebouwing, dan is aanvullend onderzoek noodzakelijk naar eitjes van sleedoornpage. Wanneer sleedoornpage bij aanvullend onderzoek wordt vastgesteld en schade aan voortplantingsplaatsen niet voorkomen kan worden, is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig. Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

5.6.3 **Grote vos**

In de omgeving het plangebied is een recente waarneming bekend van grote vos (NDFF, 2024). Na tientallen jaren uitgestorven te zijn geweest in Nederland, is de soort sinds 2018 weer wijdverspreid aanwezig en kan inmiddels overal opduiken. Grote vos benut met name iepen, ratelpopulieren, fruitbomen, zoete kersen en breedbladige wilgen als waardplant (voortplantingsplaats). De vlinders overwinteren op donkere, droge locaties van hout, waaronder schuren, houtstapels en tuinhuisjes.

Van grote vos zijn zowel potentiële voortplantings- als overwinteringslocaties aanwezig binnen het plangebied. Bij het kappen van waardplanten (iepen, ratelpopulieren, fruitbomen of zoete kersen) gaan mogelijk voortplantingsplaatsen verloren (zie bijlage 6). Bij het verwijderen van houten schuren en holle bomen gaan mogelijk overwinteringsplekken van grote vos verloren. Indien negatieve effecten op voorhand niet uit te sluiten zijn, is aanvullend onderzoek noodzakelijk. Indien waardplanten en overwinteringslocaties van grote vos worden vastgesteld dan is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig voor het verwijderen van de voortplantingsplaatsen en overwinteringsplaatsen. Er is uitzicht op vergunning als voldaan is aan elk van de volgende drie voorwaarden:

- geen andere bevredigende oplossing;
- sprake van een in de wet genoemd belang;
- geen verslechtering/ afbreuk aan de staat van instandhouding van de soort.

5.6.4 **Overige vlinders**

Op basis van het veldbezoek, de ecologische vereisten van soorten en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2024) worden voortplantings- en verblijfplaatsen van overige vlinders van de in de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn en overige nationaal beschermde vlinders (zoals teunisbloempijlstaart of kommavlinder) uitgesloten. Vervolgstappen voor deze soorten zijn niet aan de orde. Wel is (mogelijk) de specifieke zorgplicht van toepassing (zie paragraaf 5.8).

5.7 **Overige soortgroepen**

Op basis van de terreinkenmerken, habitateisen en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2024), worden in het plangebied geen (vaste) verblijfplaatsen verwacht van overige soortgroepen waarvoor een omgevingsvergunningplicht geldt. Wel is (mogelijk) de specifieke zorgplicht van toepassing (zie paragraaf 5.8).

5.8 Specifieke zorgplicht

Vanuit de Ow geldt een specifieke zorgplicht voor soorten. De specifieke zorgplicht schrijft voor dat nadelige gevolgen zoveel mogelijk voorkomen en beperkt moeten worden. Dit betekent dat er bij de uitvoering van het plan voorzorgsmaatregelen genomen moeten worden om invulling aan deze specifieke zorgplicht te geven. Er zijn aanwijzingen dat er soorten - waarvoor de specifieke zorgplicht geldt - kunnen voorkomen in het plangebied. Het betreft soorten uit de soortgroepen amfibieën, zoogdieren, vogels, vissen en insecten. De werkzaamheden kunnen nadelige gevolgen hebben voor (belangrijke leefgebieden van) die soorten.

Met onderstaande maatregelen wordt invulling gegeven aan de specifieke zorgplicht voor soortbescherming. Geadviseerd wordt om de maatregelen tijdens het uitvoeren van de werkzaamheden vast te leggen in een logboek (zie voor een voorbeeld bijlage 2). Met behulp van het logboek kan in geval van handhaving worden aangetoond dat er zorgvuldig en conform de specifieke zorgplicht wordt gewerkt.

- Het uitvoeren van werkzaamheden wordt zoveel mogelijk buiten het broedseizoen van vogels uitgevoerd of het werkgebied voor wordt het broedseizoen ongeschikt gemaakt voor vogels.
- Het verwijderen van vegetatie gebeurt in een langzaam tempo waarbij een richting op gewerkt wordt om zo eventueel aanwezige kleine zoogdieren en amfibieën de kans te geven om te ontsnappen. De verwijderde vegetatie wordt direct verwerkt of afgevoerd om te voorkomen dat er dieren in gaan schuilen.
- Voorafgaand aan het dempen van watergangen worden de watergangen geschoond en in het water levende dieren zoveel mogelijk weggevangen en buiten het werkgebied in watergangen weer uitgezet.
- Demping van watergangen gebeurt langzaam en in één richting (de waterafvoerende zijde) om in het water levende dieren de kans te geven te ontsnappen.
- Werkzaamheden worden overdag uitgevoerd en tussen zonsondergang en zonsopkomst wordt geen kunstmatige verlichting gebruikt om het werkgebied uit te lichten (voornamelijk bij potentiële vliegroutes en verblijfplaatsen van vleermuizen).
- Materiaal en materieel wordt zoveel mogelijk op de huidige verharding geplaatst en niet in begroeide delen rondom het plangebied.

6. Natuurinclusieve inrichting

6.1 Inleiding

Om te waarborgen dat de biodiversiteit in het plangebied blijft behouden en wordt versterkt in de toekomstige situatie, kunnen verschillende maatregelen getroffen te worden. Een deel van de maatregelen zal mogelijk voortvloeien uit wet- en regelgeving omtrent de bescherming van natuur. Een ander deel van de maatregelen geldt als bovenwettelijk en wordt geadviseerd om het plangebied natuurinclusief in te richten en zo de biodiversiteit in de toekomstige situatie te verhogen/versterken.

In voorliggend hoofdstuk zijn eerst kort de huidige natuurwaarden in en rondom het plangebied in beeld gebracht. Vervolgens zijn maatregelen beschreven ten behoeve van een natuurinclusieve inrichting. De maatregelen zijn onderverdeeld in soort(groep) specifieke maatregelen en aanbevelingen voor de inrichting van het plangebied. De genoemde maatregelen kunnen als richtlijn dienen bij het ontwerpen en herontwikkelen van het plangebied. Het ontwerp en de aanleg van de hieronder beschreven voorzieningen is maatwerk en dient altijd plaats te vinden onder begeleiding van een ter zake ecologisch deskundige.

6.2 Huidige natuurwaarden

Het plangebied is gelegen te midden van meerdere landschapstypen. Ten zuiden ligt de bebouwde kom van Dalfsen. Ten oosten ligt een bebost gebied rondom Buitenplaats Gerner. Ten noorden en ten westen liggen voornamelijk agrarische gebieden. Doordat het plangebied op de overgang tussen deze landschapstypen ligt is er een hoge potentie voor biodiversiteit.

Het plangebied ligt langs diverse verbindende groenblauwe elementen. Zo liggen er houtwallen, bomenlanen in het plangebied die aansluiting vinden op bomenlanen buiten het plangebied. Deze elementen kunnen door vleermuizen en grondgebonden zoogdieren als migratieroute gebruikt worden. Daarnaast bieden de houtwal en bomen potentiële nestplaatsen aan diverse vogelsoorten. Ook zijn er watergangen aanwezig in het plangebied welke verbonden zijn met watergangen buiten het plangebied. Waterelementen hebben een hoge biodiversiteitswaarde. Vissen, amfibieën en insecten (zoals libellen) planten zich voort in het water en zoogdieren en vogels gebruiken waterelementen als drinkplek. In de bebouwing op de erven in het plangebied kunnen meerdere gebouwbewonende vogelsoorten broeden, nest als in de bebouwde kom van Dalfsen. Met onderstaande maatregelen kan de biodiversiteit in het plangebied worden verhoogd en worden verbonden met landschapselementen met een hoge natuurwaarde in de omgeving.

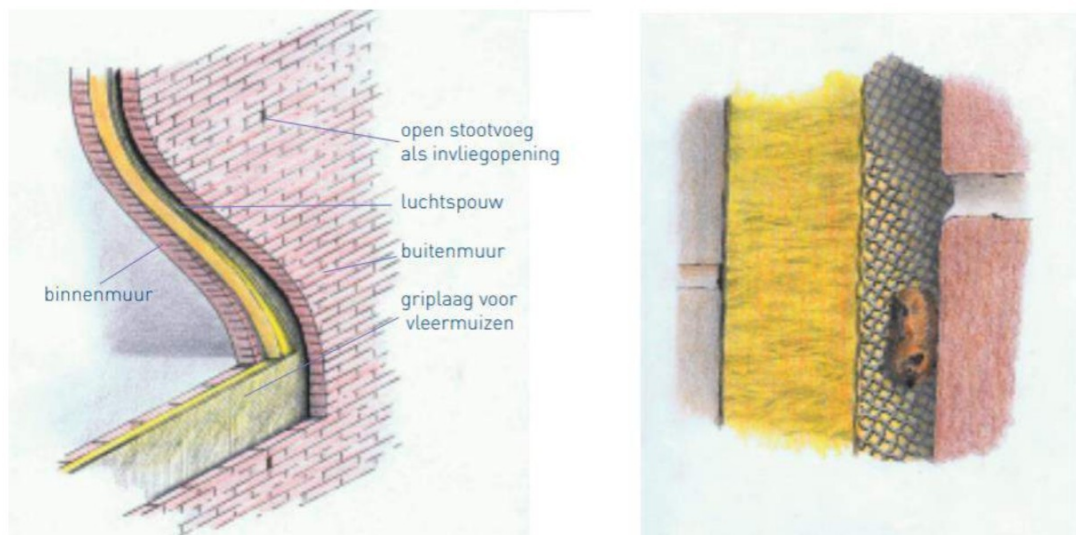
6.3 Soort(groep) specifieke maatregelen

6.3.1 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

Vleermuizen zijn een belangrijke schakel in het ecosysteem. Aanwezigheid van vleermuizen is niet alleen bevorderlijk voor de biodiversiteit, ook omwonenden hebben profijt van de aanwezigheid van vleermuizen. Vleermuizen voeden zich namelijk met insecten, waaronder steekmuggen. Het is aan te bevelen meerdere (typen) vleermuisverblijven te realiseren in de toekomstige bebouwing. Voor deze soortgroep wordt daarmee een biodiversiteitsimpuls gegeven.

Er zijn verschillende mogelijkheden voor het realiseren van vleermuisverblijven in de toekomstige bebouwing. Voor gebouwbewonende soorten zoals laatvlieger en gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis is het toegankelijk maken van spouwmuren voor vleermuizen vaak de beste optie. Dit kan door middel van het toepassen van open stootvoegen in de buitengevel die toegang bieden tot ruimte in de spouw (deze open stootvoegen moeten niet dichtgezet worden met bijenbekjes) (zie figuur 6.1). Hoe groter de verblijfplaats, des te meer microklimaten ontstaan, waardoor de verblijfplaats meerdere functies kan vervullen (zomer-, paar-, kraam- en/of winterverblijf).

Figuur 6.1 Links een schematische weergave van een spouw met ruimte voor vleermuizen. Open stootvoegen kunnen als invliegopening dienen. Rechts een vleermuis hangend aan een griplaag op het isolatiemateriaal. Bron: Zoogdiervereniging.

Indien de toekomstige bebouwing niet over open spouwmuren beschikt, kunnen ook kasten worden ingemetseld (zie figuur 6.2). Een enkele kleine vleermuiskast is prima als zomer- of paarverblijfplaats van enkele vleermuizen. In het leefgebied van vleermuizen moeten echter ook kraam- en (massa)winterverblijfplaatsen aanwezig zijn. Afhankelijk van de grootte en hoogte van de nieuwe bebouwing kunnen ook grote kasten of geschakelde kasten voor vleermuizen worden ingemetseld.

Figuur 6.2 Ingemetselde vloermuiskasten. Bron: Ecogroen.

Naast inbouwvoorzieningen is een andere optie het toepassen van gevelbetimmering voor vleermuizen (zie figuur 6.3). Door achter de gevelbetimmering of bij boeiboorden spleetvormige ruimtes van circa 2,5cm te laten, ontstaat er een verblijfplaats voor vleermuizen. Hierbij moet ervoor worden gezorgd dat het materiaal achter de betimmering ruw is, bijvoorbeeld baksteen of onbehandeld hout.

Figuur 6.3 Voorbeeld van gevelbetimmering voor vleermuizen. In de gevelbetimmering zijn ook nog gierzwaluwkasten verwerkt. De vleermuizen kunnen aan de onderkant van de gevelbetimmering invliegen.

Voor vleermuisvoorzieningen zijn de volgende voorwaarden van toepassing:

- Donkerte (dus geen verblijfplaatsen uitlichten met gevelverlichting);
- Vrije aanvliegroute (geen bomen direct voor de verblijfplaats);
- Verblijfplaatsen op diverse windrichtingen (hierdoor ontstaan verschillende microklimaten);
- Houvast (geen gladde materialen toepassen op de gevels rond invliegplekken);
- Invliegopening op minimaal drie meter hoogte (maar het liefst zo hoog mogelijk in de gevel) en;
- Diverse uitwijkmogelijkheden in de omgeving (verschillende type verblijven/microklimaten).

Vliegroutes en foerageergebieden

Voor vleermuizen zijn vliegroutes van belang om zich te verplaatsen tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden. Vleermuizen maken gebruik van opgaande lijnvormige structuren als vliegroute. Vaak zijn dit bomenlanen of -rijen of houtwallen. Deze bomenlanen trekken ook weer insecten aan waardoor een vliegroute ook gebruikt wordt als foerageergebied. In het plangebied zijn potentiële vliegroutes aanwezig in de vorm van bomenlanen en houtwallen. Het is dan ook belangrijk om bij de nieuwbouw hier rekening mee te houden door de houtwallen en bomenlanen zoveel mogelijk te behouden en extra bomen en groen te realiseren die aansluiten op de bomenlanen en houtwallen in het plangebied. Door groenstructuren onderling te verbinden met bomenrijen buiten het plangebied, ontstaat er een netwerk aan opgaande lijnvormige groenelementen waarlangs vleermuizen zich kunnen verplaatsen en waardoor het plangebied aantrekkelijker wordt als foerageergebied (zie ook hoofdstuk 6.4.1). Daarnaast is het van belang om de donkerte langs deze vliegroutes te houden. Daarom dient bij het verlichtingsplan hiermee rekening te worden gehouden (zie ook hoofdstuk 6.4.2).

6.3.2 Huismus, gierzwaluw en spreeuw

In (de omgeving van) het plangebied zijn waarnemingen bekend van huismus, gierzwaluw en spreeuw. Huismus en gierzwaluw broeden in bebouwing. Spreeuwen broeden daarnaast ook in natuurlijke boomholtes. Naast het behouden en creëren van een groene omgeving in het plangebied kunnen ook nestplaatsen voor de soorten worden gecreëerd in toekomstige bebouwing. Net als voor vleermuizen bestaan er voor gierzwaluw, huismus en spreeuw speciale inmetselekasten (zie figuur 6.3 en 6.4). Huismus, gierzwaluw en spreeuw broeden vaak in de nabijheid van soortgenoten. Een ruim aanbod van nestplaatsen is voor deze soorten aan te bevelen. Daarnaast kunnen nestplaatsen voor huismus worden gecreëerd door bij bebouwing met pannendaken geen vogelschoot aan te brengen onder de dakpannen, of door vogelschroot verhoogd te plaatsen op de derde panlat zodat de dakvoet toegankelijk is als nestplaats voor huismus.

Voor nestkasten voor gebouwbewonende vogels zijn de volgende voorwaarden van toepassing:

- Huismus: in de buurt van de nestvoorzieningen groenblijvende dichte vegetatie realiseren, zoals struwelen of hagen. Deze voorzieningen dienen als schuilplek en foerageergebied.
- Gierzwaluw: een vrije aanvliegroute is voor deze soort het belangrijkste. Nestkasten kunnen ook op grote hoogte worden geplaatst. Plaats individuele kasten bij voorkeur op markante plekken (nabij dakranden, middenin een gevel, of op de hoek van een gevel).
- Spreeuw: houdt rekening met uitwerpselen. Spreeuwenkuikens laten hun ontlasting uit de nestopening vallen waardoor direct onder de nestkast een hoopje uitwerpselen kan ontstaan. Om overlast te voorkomen kan worden gewerkt met mestplankjes of groenvoorzieningen direct onder de nestkasten.
- Kasten niet op het zuiden plaatsen in verband met zomerse hitte.
- De kasten worden het liefst zo hoog mogelijk in de gevel ingemetseld.

Figuur 6.4 Voorbeeld van neststenen voor gierzwaluw (deze kunnen ook door spreeuwen en huismussen worden gebruikt).
Bron: Ecogroen.

6.3.3 Zwarte roodstaart, witte kwikstaart en grauwe vliegenvanger

In (de omgeving van) het plangebied zijn waarnemingen bekend van zwarte roodstaart, witte kwikstaart en grauwe vliegenvanger.

De zwarte roodstaart was oorspronkelijk een echte bergvogel. Tegenwoordig is de zwarte roodstaart niet te missen in de bebouwde omgeving. Nestplaatsen vindt de soort in holten in muren en donkere hoekjes in bebouwing. De zwarte roodstaart zit graag op hoge zangposten van twintig meter of hoger zoals een dakrand, een hijskraan of een antenne.

De witte kwikstaart is een van de meest algemene broedvogels van Nederland. De soort is vooral op het platteland te vinden en broed in bebouwing maar ook in slootkanten. De grauwe vliegenvanger houdt zich voornamelijk op in bosranden en struwelen, maar ook bij dorpsranden en boerenerven. Nestplaatsen vindt de soort in scheuren in bomen, in klimbegroeiing maar ook in gebouwen en half-open nestkasten.

Figuur 6.5 Een halfopen neststeen met een zwarte roodstaart. Bron: VivaraPro en Vogelbescherming.

Om de soorten een plek te geven in de toekomstige situatie van het plangebied wordt geadviseerd om in nieuwe woningen meerdere halfopen neststenen in te metselen in gevels. Het liefst op donkere hoekjes of nissen van de woningen (zie figuur 6.5). De kasten moeten bij voorkeur op de noord- of oostkant worden geplaatst en zo hoog mogelijk in de gevel. De kasten moeten niet op de zuid of zuid/westgevel worden geplaatst in verband met regeninslag en opwarming door de zon tenzij de locatie goed beschermt ligt.

6.3.4 Boerenwaluw

In (de omgeving van) het plangebied zijn waarnemingen bekend van boerenwaluw. Boerenwaluw is een typische vogel voor de agrarische omgeving. De soort broedt in een los kolonieverband en metselt zelf nestkommen van modder en hooi. Dit doen ze over het algemeen op randen en richels in open schuren en stallen, maar ook onder bruggetjes en soms onder brede dakoverstekken. In het plangebied kan voor deze soort in de toekomst nestgelegenheid worden gecreëerd in open schuren, fietsenstallingen en onder brede dakoverstekken. Om boerenwaluw sneller te laten vestigen kunnen kunstnestkommen worden geplaatst op daarvoor geschikte locaties (zie figuur 6.6). Het is raadzaam om voor boerenwaluw enkele modderpoeltjes te realiseren waar de vogels hun nestmateriaal kunnen verzamelen. Nieuwe wadi's of poelen zijn hier perfect geschikt voor.

Figuur 6.6 Voorbeeld van kunstnestkommen voor boerenwaluw onder een nieuwe duikerbrug. Bron: Ecogroen.

6.3.5 Huiswaluw

Huiszwaluwen zijn koloniebroeders, wat betekent dat ze in grotere groepen dicht bij elkaar broeden. Normaal gesproken bouwen huiszwaluwen hun eigen nesten van modder onder dakoverstekken. Bij het ontwerpen van de toekomstige woningen kan hiermee rekening worden gehouden door in het ontwerp dakoverstekken op te nemen. Het is raadzaam om voor huiswaluw net als voor boerenwaluw enkele modderpoeltjes te realiseren waar de vogels hun nestmateriaal kunnen verzamelen. Wadi's of poeltjes zijn hier perfect geschikt voor.

Om de huiszwaluwen een handje te helpen en sneller te laten vestigen kunnen kunstnestkommen worden geplaatst (zie figuur 6.7). De nestkommen moeten zo hoog mogelijk aan de gevel worden geplaatst direct onder het dakoverstek. Geschikte kunstnestkommen zijn gemaakt van houtbeton en zijn makkelijk te bevestigen onder het dakoverstek. Het is raadzaam om nestvoorzieningen voor huiswaluw niet boven gebruiksvoorzieningen (als deuren, ramen of parkeerplaatsen) te realiseren om overlast te voorkomen. Waar dit niet mogelijk is, is het gebruik van mestplankjes aan te raden.

Daarnaast kunnen in de openbare ruimte ook zogenoemde huiszwaluwtilen worden geplaatst. Dit zijn nagebootste dakoverstekken op een paal, met een witte kleur en ruwe afwerking zodat huiszwaluwen hieraan makkelijk hun eigen nesten kunnen bouwen. Op deze tilen kunnen ook kunstnestkommen worden geplaatst. Dergelijke tilen moeten worden geplaatst op rustige plekken, met een vrije aanvliegroute (niet onder bomen).

Figuur 6.6 Huiszwaluw in een kunstnest. Dergelijke kunstnesten kunnen aan een til of onder een dakoverstek worden geplaatst. Bron: Ecogroen.

6.3.6 Torenvalk

Torenvalk is een soort die in Nederland graag in nestkasten broedt. De soort komt voor in boerenland met veel grasland, maar soms ook in de stad. Aan de rand van de nieuwe woonwijk kan de soort ook broeden. Voor de torenvalk kan nestgelegenheid worden gecreëerd in het plangebied door een speciale open of halfopen torenvalkkast met turf erin (zie figuur 6.8). Voor het plaatsen van de kast gelden de volgende voorwaarden:

- De kast moet zo hoog mogelijk aan de gevel of op een paal worden bevestigd (minimaal 6 meter). De kast kan ook een boom worden geplaatst.
- Met zicht naar open gebied.
- Op een rustige locatie.
- Oriëntatie: noordoost, noord, oost, niet in de zon of regenzijde met de opening.

Figuur 6.7 Torenvalkkast op paal. Bron: Vi-varapro.nl.

6.3.7 Steenuil en kerkuil

In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van steenuil en kerkuil (NDFF, 2024). De steenuil is afhankelijk van kleinschalige cultuurlandschappen met diverse landschapselementen als houtwallen, bomen, heggen, weiljes, slootranden waar de soort zijn prooiën kan vinden. Het prooiaanbod van steenuil bestaat onder meer uit kleine zoogdieren, kleine vogels, insecten, regenwormen en amfibieën. Nestplaatsen maakt de soort voornamelijk in boomholtes, nestkasten, schuren en andere oude gebouwen.

Kerkuil is net als steenuil afhankelijk van kleinschalige cultuurlandschappen. In het gebied rondom de roest- of nestplaats jaagt kerkuil in het open veld, het liefst daar waar gras- en bouwland worden afgewisseld met kruidenrijke akkerranden, houtwallen, heggen of bosjes. Ook ruig begroeide, slecht onderhouden graslandgebieden, braakliggende akkers, ruige grasstroken en wegbermen worden als jachtterrein benut. De soort voedt zich voornamelijk met woelmuizen en spitsmuizen.

Het plangebied is reeds geschikt als foerageergebied voor beide soorten. Gezien de bekende waarnemingen van steenuil en kerkuil zijn (in de omgeving van) het plangebied mogelijk nestplaatsen aanwezig in schuren op erven. Om het plangebied voor steenuil en kerkuil geschikt te houden is het van belang dat het kleinschalige cultuurlandschap behouden blijft waarbij genoeg ruimte voor groen blijft en de bebouwing niet te dicht is. Daarnaast kunnen in het plangebied op diverse locaties nestkasten worden geplaatst. Deze nestkasten voor steenuil kunnen op 3 tot 5 meter hoogte worden opgehangen aan bomen, bijvoorbeeld in het verlengde van een dikke tak. Ook zijn nestkasten van steenuil te plaatsen aan of in de gevels of daken van gebouwen. De nestkasten kunnen het best geplaatst worden aan de randen van de nieuwe woonwijk, direct nabij geschikt foerageergebied. Voor kerkuil kunnen nesten worden gemaakt door kasten op te hangen binnen in een schuur, stal of zolder, het liefst op een rustige, donkere plek. Bij nieuwbouw kan een toegang tot het gebouw worden gemaakt door in het ontwerp een rond gat in de zolder op te nemen (zie figuur 6.9).

Figuur 6.9 Voorbeeld van een in een transformatorhuisje geïntegreerde steenuilkast. Achter de houten betimmering zijn ook voorzieningen voor vleermuizen aanwezig. Dergelijke voorzieningen zijn ook bij grotere gebouwen mogelijk. Ook nestkasten van andere vogelsoorten als kerkuil en torenvalk zijn een optie. Bron: Google Streetview.

Andere maatregelen voor steenuil en kerkuil zijn:

- Het creëren en behouden van overhoeken, kruidenzomen, ruigten, struwelen, takkenrillen, houtstapels, composthopen, kortgrazige percelen zoals schapen- en paardenweitjes, hoogstamboomgaarden.
- Aanplanten van struiken en bomen die noten of vruchten dragen.
- Aanleggen van poelen met flauwe oevers.
- Aanleggen van moestuinen.
- Zorgen voor voldoende zit- en uitkijkposten, bijvoorbeeld door het aanbrengen van paaltjes. Deze zitplekken moeten niet te dicht langs wegen worden geplaatst omdat dit kans op aanrijding verhoogd.

6.3.8 Egel

In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van egel (NDFF, 2024). Egels hebben in hun leefgebied genoeg groen en beschutting nodig. Dit kan worden gedaan door brede hagen en plantvakken met struiken en onderbegroeiing aan te planten waarin de egel zijn verblijfplaats kan

maken. Daarnaast is het ook belangrijk dat er genoeg foerageergebied aanwezig is in de vorm van dekking biedende vegetatie en (kruidenrijke) grasveldjes. Het realiseren van meer groenvoorzieningen draagt daarnaast ook bij aan het voorkomen van hittestress, het verbeteren van waterberging en plaatselijke infiltratie van regenwater. Door te kiezen voor de juiste inheemse vegetatie worden ook andere soorten gefaciliteerd (zie hoofdstuk 6.4.4).

Voor egels (en andere grondgebonden soorten) is het belangrijk dat er geen obstakels in het leefgebied aanwezig zijn. Egel foerageren niet alleen in de openbare ruimte, maar in de bebouwde kom zijn groene tuinen ook een belangrijk foerageergebied. In de toekomstige woonwijk is het belangrijk dat de tuinen voor egel goed toegankelijk zijn. Dit kan worden gedaan door hagen als erfafscheiding te gebruiken. In brede hagen kunnen egels ook een verblijfplaats en voedsel vinden en hagen kunnen dienen als nestplaats voor diverse vogelsoorten. Op plaatsen waar wordt gekozen voor andersoortige erfafscheidingen, moet worden gezorgd dat deze altijd passeerbaar zijn voor kleine zoogdiersoorten als egel, door doorgangen te maken van 13 tot 15 cm doorsnede (gat of een korte buis in de schutting of tuindeur met ruimte eronder). Dit is groot genoeg voor de egel en tegelijkertijd klein genoeg dat bijvoorbeeld katten of honden er niet doorheen kunnen. Naast de erfafscheiding is het ook belangrijk dat de tuinen zelf groen worden ingericht. Een groene tuin biedt niet alleen voordelen voor biodiversiteit, het biedt ook voor toekomstige bewoners voordelen. Zo is er onder andere minder hittestress en minder wateroverlast. Daarnaast heeft een groene omgeving een bewezen positief effect op de gezondheid.

6.3.9 *Das*

In het plangebied en in de omgeving zijn waarnemingen bekend van das. Dassen voeden zich voornamelijk met regenwormen, maar eten ook bosvruchten, valfruit, noten, eikels, granen, paddenstoelen, jonge knaagdieren, egels, slakken en insecten(larven). Dit voedsel vinden ze voornamelijk in bemeste grasweiden en maisakkers, maar ook bosgebieden en houtwallen zijn belangrijke foerageergebieden. Dassen hebben hun verblijfplaats in burchten. Vaak maken ze gebruik van een hoofdburcht die het grootste deel van het jaar in gebruik is. Daarnaast maken ze gebruik bijburchten die alleen op bepaalde momenten worden gebruikt, bijvoorbeeld tijdens verstoring van de hoofdburcht. Verspreid over het gehele territorium zijn tevens vluchtpijpen aanwezig die bij dreigend gevaar worden gebruikt om in te vluchten.

In het plangebied en in de omgeving is geschikt leefgebied aanwezig waardoor het plangebied in potentie geschikt is als dassenterritorium. In de toekomstige plannen kan rekening worden gehouden met das door geschikte foerageergebieden in het plangebied zoveel mogelijk te behouden of te verbeteren. Zo kunnen graslandjes zoveel mogelijk worden behouden en houtwallen worden uitgebreid en met elkaar worden verbonden zodat het voor das eenvoudiger is om zich te verplaatsen. Daarnaast kunnen verstoringsvrije bosjes worden aangelegd waar de das de mogelijkheid heeft om vluchtpijpen te graven. Tevens is het belangrijk om het plangebied te verbinden met de omgeving en barrières te verminderen. Dit kan worden gedaan door faunatunnels aan te leggen op diverse plekken onder de Koesteeg, Engellandweg en de Leemculeweg om zo het plangebied te verbinden met de omgeving waar de das ook kan foerageren. Hiermee wordt de kans op aanrijdingen verkleind.

6.3.10 *Maatregelen ten behoeve van insecten*

Bijenhôtels

Omdat insecten een belangrijk onderdeel van het ecosysteem zijn, is het belangrijk ook voor deze soortgroep natuurinclusieve maatregelen te treffen. Soorten als tronkenbij, rosse metselbij en gewone maskerbij en tuinmaskerbij zijn solitaire bijen die hun nest maken in gangetjes en holle

stengels. Vaak zijn dit oude muren, braam-, vlier- of rietstengels of bamboestengels. Deze soorten maken ook dankbaar gebruik van insectenhôtels op plekken waar natuurlijke nestplekken niet voorhanden zijn. Om leefgebied voor wilde bijen te realiseren zijn zowel nectarbronnen als verblijfplaatsen noodzakelijk. Nectarbronnen komen beschikbaar door het aanplanten van inheemse bomen en struiken het ecologisch beheren van gazons en overige groenvoorzieningen, waardoor bloem- en kruidenrijke vegetaties ontstaan. Voor onder andere wilde metselbijen zijn bijenhôtels verkrijgbaar die geplaatst kunnen worden op een zonnige plek in een bloem- en kruidenrijke locatie (zie figuur 6.10).

Figuur 6.10 Een insectenhôtel in een woonwijk. Bron: Ecogroen.

Insectenstenen

Om ervoor te zorgen dat er genoeg nestvoorzieningen aanwezig zijn voor insecten, kunnen in de gevels van toekomstige woningen zogenoemde insectenstenen ingemetseld worden (zie figuur 6.11). De neststenen moeten op de zonkant van bebouwing geplaatst worden (zuid en westgevels) op minimaal 1 meter hoogte. Er kunnen meerdere neststenen per woning verspreid over de gevels worden ingemetseld.

Figuur 6.11 Een insectenstein. Bron: Bee Brick.

Nesthopen, -wanden en -dijkjes

Van de circa 360 Nederlandse bijensoorten nestelen er zo'n 250 in de grond. Deze soorten graven zelf een nest in de bodem. Dit doen ze het liefst op een kale of weinig begroeide bodem die veel door de zon wordt beschenen. In het plangebied kan voor deze bijensoorten nestgelegenheid worden gecreëerd door het aanleggen van nesthopen, -wanden en -dijkjes. Dit wordt gedaan door een wal van voedselarme niet te humeuze grond aan te leggen welke op het zuiden is gelegen. Door de bodem weinig begroeid te laten kunnen bijen hier een prima nestplek vinden (zie figuur 6.12).

Figuur 6.12 Een voorbeeld van een enkele nesteldijkjes. Bron: Menno Reemer, EIS Kenniscentrum insecten.

6.3.11 **Amfibieën**

In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van diverse amfibiesoorten zoals bruine kikker, gewone pad, bastaardkikker en kleine watersalamander. Amfibieën overwinteren voornamelijk op droge vorstvrije plekken op land en trekken tijdens het voortplantingsseizoen naar hun voortplantingswateren. In het ontwerp van de toekomstige woonwijk kunnen amfibieënpoeien worden aangelegd waarin de soorten zich kunnen voortplanten (zie ook hoofdstuk 6.4.5). Door het behouden en aanplanten van dekking biedende vegetatie kan er ook worden gezorgd voor overwinteringsgebied.

Voor amfibieën is het belangrijk dat er zo min mogelijk obstakels tussen hun voortplantingsplekken en overwinteringsplekken aanwezig zijn. Jaarlijks sterven veel amfibieën op wegen, maar ook in straatkolken. De stoepranden vormen voor amfibieën een obstakel die ze niet kunnen passeren. Ze verplaatsen zich daarom langs de stoeprand totdat ze bij een straatkolk uitkomen waar ze in vallen. Vervolgens kunnen ze hier niet meer uit ontsnappen met de dood tot gevolg.

In het ontwerp van de nieuwe woonwijk kan hiermee rekening worden gehouden door schuine trottoirbanden toe te passen (zie figuur 6.13). Deze zijn voor amfibieën wel passeerbaar. Daarnaast kunnen in straatkolken speciale amfibietrappen worden geplaatst. Hierdoor kunnen amfibieën weer uit de straatkolk klimmen, indien ze hier in belanden.

Figuur 6.13 Schuine trottoirband (links) Bron: MBI.nl en amfibietrap (rechts). Bron: Vivara.nl

6.4 **Inrichting**

6.4.1 **Groenblauwe dooradering**

Veel diersoorten maken gebruik van verbindende landschapselementen zoals houtwallen, hagen, bomenlanen en sloten. Deze elementen worden ook wel groenblauwe dooradering genoemd. Groenblauwe dooradering is voor veel diersoorten belangrijk als migratieroute: soorten verplaatsen zich tussen verblijfplaatsen en foerageergebied langs deze landschapselementen. Daarnaast kan het

dienen als verbinding tussen verschillende populaties waardoor genetische uitwisseling plaats kan vinden. Tevens zijn veel van dit soort landschapselementen geschikt als verblijfplaats of foerageergebied. Het is dan ook belangrijk om een robuust netwerk aan natuurlijke landschapselementen te hebben om zo versnippering te voorkomen.

In de omgeving rondom het plangebied zijn veel van deze landschapselementen aanwezig, zoals ook omschreven in hoofdstuk 6.2. Om de nieuwe woonwijk goed aan te laten sluiten op de groenstructuur kunnen maatregelen worden genomen op verschillende schaalniveaus. Op grotere schaal kunnen de oevers van waterpartijen in het plangebied natuurvriendelijk worden gemaakt door de oevers te verflauwen en te beplanten en in te zaaien met inheemse (oever)beplanting, bomen en struiken (zie ook hoofdstuk 6.4.5). Daarnaast kunnen bomenlanen, houtwallen, takkenrillen of plantvakken in de nieuwe woonwijk worden aangelegd welke aansluiten op de al bestaande groenblauwe dooradering binnen en buiten het plangebied. Op kleinere schaal kan ervoor worden gezorgd dat er als erfafscheiding geen schuttingen of hekken worden geplaatst, maar hagen of takkenrillen worden aangelegd (zie ook hoofdstuk 6.3.8).

6.4.2 Verlichtingsplan

Verlichting op gebouwen, langs wegen en andere vormen van verlichting hebben een afstotende werking voor de veel vleermuissoorten en andere nachttactieve soorten. Het effect van lichtbronnen is verschillend voor de verschillende onderdelen van het functionele leefgebied. Zo kunnen lichtbronnen langs een lijnvormige structuur negatieve effecten hebben op vliegroutes van vleermuizen, terwijl in andere gevallen een enkele lichtbron vaak geen groot probleem hoeft te zijn. In de plannen kan rekening worden gehouden met nachttactieve soorten door een natuurinclusief verlichtingsplan op te stellen. De volgende principes kunnen worden gevolgd:

- Kies voor armaturen met een scherpe lichtbundel die naar beneden is gericht zo wordt verstrooiing en dus verstoring van vliegroutes en foerageergebied van vleermuizen voorkomen.
- Beperk het aantal lichtbronnen, met name bij geschikte vliegroutes en foerageergebieden zoals langs (toekomstige) groenstructuren andere groene delen van het plangebied.
- Op plekken met weinig menselijke activiteit kan worden gekozen voor dynamische straatverlichting, deze verlichting wordt gedimd zodra er geen activiteit is.
- Kies voor amberkleurige verlichting (590 nm +/- 7 nm, gecorreleerde kleurtemperatuur (CCT) van ca. 1700K). Uit onderzoek blijkt dat vleermuizen hier het minst gevoelig voor zijn.
- Daarnaast moet bij (toekomstige) bebouwing ook rekening worden gehouden met vleermuizen. Zo kunnen gevels met potentiële verblijfplaatsen beter niet worden uitgelicht omdat dit verblijfplaatsen kan verstoren.

6.4.3 Zo min mogelijk verharding

Verharding zorgt ervoor dat het voor regenwater moeilijk is om ter plekke in de bodem te infiltreren. Door klimaatverandering valt er steeds meer regen in een korte periode (piekbuien). In combinatie met toenemende bestrating is het steeds moeilijker om al dit water via de riolering af te voeren waardoor wateroverlast kan ontstaan. Daarnaast zorgt een hoge mate aan verharding voor hittestress. De warmte van de zon wordt gedurende de dag opgeslagen in de verharding. Deze warmte wordt de hele dag en ook s' nachts afgegeven. Door verharding te vervangen door groen wordt hittestress verminderd.

Een goede maatregel is daarom om zo min mogelijk verharding toe te passen en op plekken waar dit wel nodig is te kiezen voor poreuze vormen van verharding zoals grasbetontegels. Deze tegels bieden het regenwater de mogelijkheid om ter plekke te infiltreren. Op deze plaatsen ontstaat biotoop voor diverse grassen en planten van wisselvochtige, voedselarme bodem zoals gewoon

biggenkruid, hertschoornweegbree, muurpeper, schapengras en wit vetkruid. De grastegels kunnen het beste in een fundering van steenslag gelegd worden.

Om extra biodiversiteit te creëren kunnen de grastegels plaatsing gevuld worden met teelaarde en een speciaal zaadmengsel (bijvoorbeeld Cruydt-Hoeck M6 Bloeiende voegen). Dit is een zaadmengsel van inheemse soorten die goed tussen dergelijke bestrating kunnen groeien (zie figuur 6.14). Hierbij moeten de openingen tot 1 cm onder de rand worden gevuld, zodat het hart van de plant niet door autobanden wordt geraakt. Door het verminderen van verharding op deze manier ontstaat ook een aantrekkelijker foerageergebied voor insecten die afkomen op de bloeiende vegetatie en vogels die graszaden en insecten kunnen oppikken.

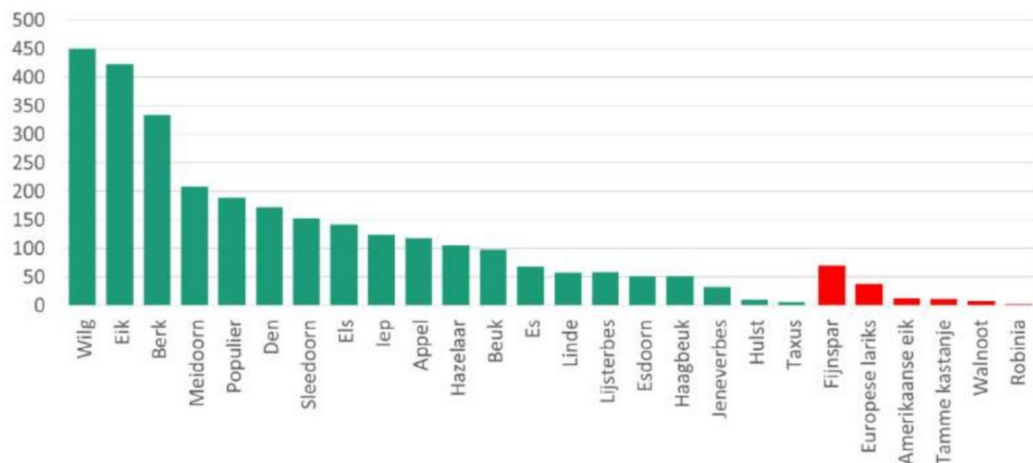
Figuur 6.14 Links: inheems bloemenmengsel voor halfopen verharding van Cruydt-Hoeck. Bron: Cruydt-Hoeck. Rechts: een voorbeeld van halfopen verharding met o.a. vetplanten. Bron: Ecogroen.

6.4.4 Inheemse streekeigen beplanting

Een hoge diversiteit aan wilde dieren begint bij een hoge diversiteit aan inheemse flora. Voor een hoge biodiversiteitswaarde van het plangebied wordt het aanplanten van oorspronkelijk inheemse bomen en struiken dan ook sterk aanbevolen. Boomsoorten die in de omgeving oorspronkelijk zouden groeien dienen op de juiste standplaats te worden aangeplant. Denk hierbij aan zomereik, gewone es, zwarte els, ratelpopulier, boswilg en fladderiep. Vooral inheemse zomereik en wilgen hebben een zeer hoge biodiversiteitswaarde (zie figuur 6.15). De drie laatstgenoemde soorten zijn ook nog eens waardplanten van beschermde vlindersoorten als grote vos, grote weerschijnvlinder en iepenpage.

Ook het voorkomen van een monocultuur is belangrijk. Bij het aanplanten van lanen met enkel eiken of essen wordt de kans op snelle verspreiding van ziekten en plagen (zoals essentaksterfte en de eikenprocessierups) bevorderd. Bij een laan bestaande uit diverse boomsoorten wordt de kans op ziekten en plagen juist verminderd én ontstaat leefgebied voor een scala aan soorten.

Hetzelfde principe geldt voor de struwelen en hagen. Deze lagere houtige gewassen kunnen op zonnige plekken prima bestaan uit een mix van sleedoorn, eenstijlige meidoorn, hondsroos sporkehout, wilde lijsterbes en trosvlier. Op half beschaduwde of volledig beschaduwde plekken wordt de aanplant van soorten als Spaanse aak, wilde liguster, hazelaar, Gelderse roos en wilde kardinaalsmuts aanbevolen.

Figuur 6.15 Het aantal soorten insecten en mijten op inheemse (groen) en uitheemse (rood) boomsoorten. Bron: Kennedy & Southwood, 1984).

Tenslotte wordt de aanplant van cultivars afgeraden. Veel cultivars van planten lijken sterk op de natuurlijke variant, maar kunnen om verschillende redenen minder geschikt zijn voor insecten die afhankelijk zijn van deze plant.

Omdat het plangebied voornamelijk uit agrarische percelen bestaat, is de verwachting dat er geen goed ontwikkelde zaadbank in de bodem aanwezig is. Om in de toekomstige berm en gazon een hoge biodiversiteit te ontwikkelen kan, indien mogelijk, lokaal gewonnen zadenrijk maaisel of hooi worden uitgestrooid. Eventueel kan ook een inheems zadenmengsel worden toegepast. Cruydt-Hoeck maakt zadenmengsels specifiek ontwikkeld per gemeente.

Het alert zijn op en eventueel bestrijden van opkomende exoten als reuzenberenklauw en Japanse duizendknoop is wel belangrijk om de natuurwaarde van kruidenrijke vegetaties hoog te houden. Vervolgens is het ook belangrijk dat berm en gazon op de juiste wijze worden beheerd. Hierbij kan ecologisch maaibeheer en sinusmaaien worden toegepast. Ecologisch maaibeheer houdt in dat je minder maait (1 of 2 keer per jaar) en dat het maaien gefaseerd wordt uitgevoerd waarbij altijd een deel van de vegetatie behouden blijft. Het is ook belangrijk om na de zaadafzetting het maaisel te verwijderen zodat de bodem verschaald en soortendiversiteit hoger wordt. Sinusmaaien houdt in dat per maaibeurt circa 40% van de vegetatie blijft staan en er wordt gewerkt met slingerende maaipaden, zogenaamde sinuspaden. Deze variëren in ruimte en tijd. Als resultaat ontstaat heel veel variatie, wat uitermate gunstig is voor de biodiversiteit.

6.4.5 **Natuurvriendelijke waterpartijen en wadi's**

In de toekomstige woonwijk kunnen enkele poelen en wadi's worden aangelegd. Waterpartijen hebben een grote aantrekkende werking op diverse diersoorten. De wateren kunnen dienen als drinkwatervoorziening voor kleine zoogdieren, vogels en insecten. Daarnaast kunnen amfibieën en aquatische insecten (zoals libellen en waterjuffers) het water gebruiken als voortplantingsplaats (zie figuur 6.16). De waterpartijen leveren daarnaast verschillende ecosysteemdiensten zoals waterberging en het verminderen van hittestress.

Voor het maken van een goede poel met hoge ecologische waarde kunnen de volgende voorwaarden zo veel mogelijk worden gevolgd:

- Het talud (hellingshoek) van een poel is bij voorkeur 1:3 of minder.
- Een wateroppervlakte met een minimaal oppervlakte van 500m². Te kleine poelen vragen vanwege snelle verlanding regelmatig onderhoud. Onderhoud is in principe verstoring en niet bevorderlijk voor de planten en dieren in de poel. Anderszids raakt bij achterstallig onderhoud een kleine poel snel ongeschikt voor amfibieën.
- De diepte van een aan te leggen water dient gelijk te zijn aan de gemiddelde laagste grondwaterstand in het gebied. Deze grens kan worden bepaald door middel van een grondboring.
- Rustige (niet betreden) en snel opwarmende ondiepe oeverzones.
- Min. 10 m rond een water dient grotendeels boom/struik vrij te zijn.
- Het water dient visvrij te zijn.
- De waterpartij kan zo worden ingericht dat het een aantrekkelijker leefgebied vormt voor diverse soorten. Zo kan er in het water dood hout worden aangebracht in de vorm van boomstammen met takken. Hierdoor ontstaat meer structuur en schuilmogelijkheden macrofauna en kunnen watervogels rusten of nestelen op takken die boven het water uitsteken.

Figuur 6.16 Een vers uitgeslopen grote keizerlibel. Een algemene soort voor vijvers en kleine poelen. Bron: Ecogroen.

Een belangrijk aspect om de wadi natuurinclusief te maken is door te zorgen voor de juiste beplanting. De soorten moeten bestand zijn tegen lange periodes van droogte en periodieke inundaties. Het is aan te bevelen om een diversiteit aan inheemse soorten te gebruiken. In de wadi's kunnen houtige gewassen worden geplant zoals zwarte els, wilgen en gewone vlier. Indien mogelijk kan ook lokaal gewonnen zadenrijk maaisel of hooi worden uitgestrooid. Daarnaast kan een inheems zadenmengsel worden toegepast die geschikt is voor wadi's (zoals Cruydt-Hoeck W1-Wadi-Licht grond).

6.4.6 Groene daken

Op toekomstige woningen, schuren of bijgebouwen kunnen groene daken worden gerealiseerd. Groene daken werken isolerend (verkoelend in de zomer, als deken in de winter), vangen fijnstof af, vergroten de biodiversiteit, hebben een sponswerking waardoor regenwater wordt vastgehouden waardoor piekafvoeren op riolen worden voorkomen. Bij het streven naar een hoge biodiversiteit is het belangrijk om te werken met vooral inheems plantmateriaal. Op dergelijke daken zijn plantensoorten van droge, zandige, voedselarme en zonnige omstandigheden het best op hun plaats. Tegenwoordig zijn kant en klare cassettes te koop welke zijn gevuld met inheemse kruiden en sedumplanten (zie figuur 6.17). Groene daken kunnen perfect worden gecombineerd met zonnepanelen.

Figuur 6.17 Voorbeeld van een groen dak met inheemse vegetatie.
Bron: Unitura.

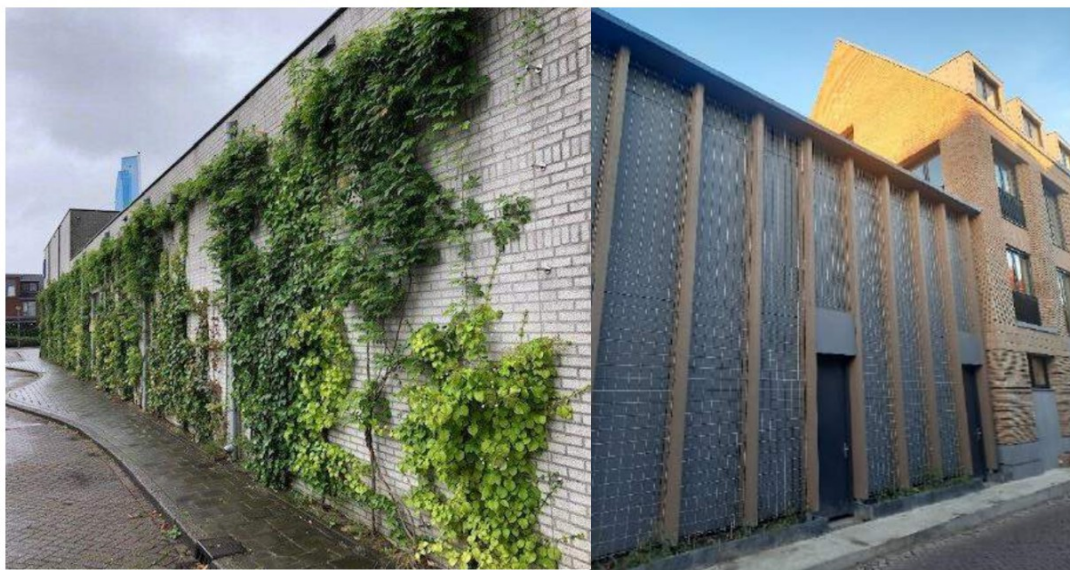
Zo is het mogelijk om zonnepanelen middels een frame boven op een groen dak te plaatsen waarbij de groen ook onder de panelen groeit. Het voordeel hiervan is dat het groene dak de zonnepanelen afkoelt waardoor het rendement van de zonnepanelen wordt verhoogd.

6.4.7 Groene gevels

Naast groene daken kan ook verticaal groen worden gerealiseerd in de vorm van groene gevels. Het gebruik van diverse (inheemse) klimplanten is hierbij de meest eenvoudige methode. Hiervoor wordt een strook van minimaal 30-50 cm breed rond de gevels van toekomstige woningen vrijgehouden. Hier wordt vervolgens een laag tuinaarde van minimaal een steek diep (30 cm) aangebracht. Hierin worden diverse klimplanten geplant, die tegen de gevels op kunnen groeien. Om planten beter te geleiden kunnen voor de gevel (beton)gaaspanelen of staalkabels geplaatst worden, zodat de ranken van de klimplanten om het gaas/kabels kunnen winden (zie figuur 6.18). Voor een hoge biodiversiteit dient te worden gekozen voor inheemse plantensoorten zoals klimop, wilde kamperfoelie, bosrank, hop en pijpbloem. Ook uitheemse soorten als klimhortensia, wilde wingerd, blauwe regen, *Akebia quinata* en winterjasmijn kunnen beperkt gebruikt worden vanwege het feit dat zij nectar leveren en vogels nestgelegenheid bieden. Voornamelijk klimop en in mindere mate klimhortensia en wilde wingerd zijn soorten die met hechtwortels direct aan de gevel kunnen hechten. Dit is overigens niet slecht voor de gevels of het metselwerk, zoals vaak wordt gedacht. De overige soorten klimmen door zich om materiaal (gaas, staaldraden, lattenwerk) heen te winden. Bij het aanplanten moet er rekening worden gehouden met de ligging van de gevels. De noordgevel ligt grotendeels in de schaduw waardoor schaduwplanten als klimop en klimhortensia het hier beter doen.

De verschillende plantensoorten bloeien in verschillende periodes van het jaar en bieden hierdoor aan diverse insectensoorten nectar. Daarnaast kunnen ze voor diverse insectensoorten dienen als schuilplaats. Indien het groenpakket dik genoeg is kunnen er eventueel ook vogels in broeden. Naast nestgelegenheid voor vogels kunnen groene gevels ook voedsel leveren aan vogels. Zo worden de bessen van klimop in de winter gegeten door lijsters en eten mezen spinnetjes en andere insecten die in de vegetatie zitten. Groene gevels hebben niet alleen een ecologische waarde, ze

hebben ook een isolerende werking waardoor het in de zomer koeler blijft in de bebouwing en in de winter de warmte juist langer wordt vastgehouden.

Figuur 6.18 Een voorbeeld van een groene gevel met de planten langs staaldraden geleid (links) en een voorbeeld van een gaaspanelen constructie waarlangs vegetatie kan groeien (rechts). Bron: Ecogroen.

6.5 Vervolgproces

Om ervoor te zorgen dat de voorgestelde natuurinclusieve maatregelen juist geïmplementeerd worden is het belangrijk om in het vervolgproces op meerdere momenten een ecooloog mee te laten denken. Zo is het belangrijk dat bij het ontwerpen van de openbare ruimte door de ecooloog wordt gecontroleerd of de groenblauwe dooradering zo optimaal mogelijk is ingedeeld en goed aansluit op de omgeving. Ook bij het beplantingsplan kan een ecooloog meedenken om ervoor te zorgen dat de juiste inheemse en streekeigen soorten worden gebruikt met de hoogste waarde voor in de omgeving voorkomende soorten. Bij het ontwerpen van de bebouwing kan een ecooloog een gedetailleerd advies geven op welke wijze en locaties maatregelen getroffen kunnen worden voor gebouw bewonende soorten. Zelfs bij de werkelijke bouw van de woningen en de inrichting van het landschap kan er ecologische begeleiding plaatsvinden om er zo voor te zorgen dat de uitwerkte maatregelen in de praktijk ook goed worden aangebracht. Ook bij het uitschrijven van een tender kan een ecooloog meedenken om in de tender diverse eisen wat betreft natuurinclusief bouwen op te nemen. Zo wordt gewaarborgd dat inschrijvers op de tender rekening houden met natuurinclusief bouwen. Het is belangrijk om een ecooloog telkens zo vroeg mogelijk in het proces te betrekken zodat de natuurinclusieve maatregelen op een zo efficiënt mogelijke manier ingepast kunnen worden.

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

Apperloo, R. (2018). Activiteitenplan herinrichting N340 - N48. Ontheffingsaanvraag ruimtelijke ingrepen Wet Natuurbescherming, onderdeel soortbescherming. Rapport 17-445. Ecogroen bv Zwolle.

BIJ12 (2017a). Kennisdocument Steenuil. *Athene noctua*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017b). Kennisdocument kerkuil. *Tyto alba*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017c). Kennisdocument poelkikker *Pelophylax lessonae*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017c). Kennisdocument Das *Meles meles*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017d). Kennisdocument Buizerd *Buteo buteo*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017e). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2021). Kennisdocument Grote modderkruiper *Misgurnus fossilis*. Versie 2.0, oktober 2021.

BIJ12 (2023a). Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*. Versie 2.1, februari 2023.

BIJ12 (2023b). Kennisdocument Gierzwaluw *apus apus*. Versie 2.0, juli 2023.

BIJ12 (2024). Kennisdocument Kleine marterachtigen. Versie 1.0, januari 2024.

Broekmeyer, [REDACTED], [REDACTED] & [REDACTED] (2005). Effectenindicator Natura 2000-gebieden; achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren. Alterra-rapport 1375, Alterra, Wageningen. <https://edepot.wur.nl/44536>.

Broekmeyer, [REDACTED], [REDACTED] & [REDACTED] (2008). Effectenindicator Natura 2000-gebieden. Aanvulling bij Alterra-rapport 1375 uit 2005. Alterra, Wageningen. <https://www.synbiosys.alterra.nl/bij12/effectenindicator.aspx>.

Broekmeyer, [REDACTED] (2010). Update effectenindicator 2009. Wageningen, Alterra-rapport 1976, Alterra, Wageningen. <https://edepot.wur.nl/134147>.

Internet

BIJ12 (2024). Kennisdocumenten Soorten – Natuurbescherming.
(<https://www.bij12.nl/onderwerp/natuurinformatie/kennisdocumenten-soorten-natuurbescherming/>)

De Vlinderstichting (2024). Website met soortinformatie over vlinders en libellen. www.vlinderstichting.nl. Laatste raadpleging juni 2024.

NDFF (2024). Nationale databank flora en fauna. Uitvoerportaal (<https://ndff-ecogrid.nl>). Laatste raadpleging in juni 2024.

Provincie Overijssel (2024). Atlas van Overijssel. (<https://geo.overijssel.nl/viewer/app/master/v1>). Laatste raadpleging juni 2024.

Ravon (2024). Website met soortinformatie over de Nederlandse reptielen, amfibieën en vissen. <http://www.ravon.nl>. Laatste raadpleging in juni 2024.

Sovon (2024). Website met soortinformatie over de Nederlandse vogels (<http://www.sovon.nl>). Laatste raadpleging in juni 2024.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus (2021). Zoogdierverspreiding en Gegevensautoriteit Natuur, Vleermuisprotocol 2021.

Zoogdierverspreiding (2024). Website met soortinformatie over de Nederlandse zoogdieren. <http://www.zoogdierverspreiding.nl>. Laatste raadpleging in maart 2024.

Bijlagen

Bijlage 1

Natuur in de Omgevingswet: Wettelijke kaders

Kader B1.1: Algemene zorgplicht

Algemene zorgplicht (Afd 1.3 Ow)

De Omgevingswet kent een algemene zorgplicht, uitgewerkt in de artikelen 1.6, 1.7 en 1.7a van de Omgevingswet. Deze geeft aan dat eenieder (overheden, bedrijven en burgers) verantwoordelijk is voor een veilige en gezonde leefomgeving, door nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving zoveel mogelijk te voorkomen, te beperken en ongedaan te maken. Het bevat ook een algemeen verbod op het verrichten van activiteiten die leiden tot aanzienlijke nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving. In principe geldt de algemene zorgplicht altijd, tenzij er een specifieke zorgplicht is uitgewerkt voor bepaalde activiteiten.

Kader B1.2: Flora en fauna

Specifieke zorgplicht flora en fauna

In het Besluit algemene leefomgeving (Bal) is een specifieke zorgplicht opgenomen voor alle in het wild levende dieren en planten, met inbegrip van de relevante directe leefomgeving van soorten (foerageergebied, rustplaatsen). Deze specifieke zorgplicht komt in de plaats van de algemene zorgplicht (zie kader B1.1). Iedereen die een activiteit uitvoert met mogelijke gevolgen voor van nature in het wild levende dieren of planten ('flora- en fauna-activiteit'), moet nadelige gevolgen zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken (art. 11.27 lid 1 van het Bal). In het tweede lid staat de nadere uitwerking van de specifieke zorgplicht. In het tweede lid onder a is er met betrekking tot de reikwijdte van de zorgplicht voor flora- en fauna-activiteiten aangegeven dat deze plicht in ieder geval inhoudt dat onderzoek wordt verricht naar het voorkomen van een aantal type soorten die kwetsbaar of bedreigd zijn. Deze soorten betreffen in Nederland van nature voorkomende:

- Vogelrichtlijn-soorten zoals genoemd in bijlage I VR en niet in die bijlage genoemde, geregeld in Nederland voorkomende trekvogelsoorten als bedoeld in artikel 4 lid 2 van de VR;
- Habitatrichtlijn-soorten als opgenomen in bijlage II, IV en V van de HR;
- dieren of planten die staan opgenomen op de Rode Lijsten;
- nationaal beschermde soorten (bijlage IX van het Bal).

De kern van de zorgplichtbepaling voor flora- en fauna-activiteiten is dat als er sprake is van nadelige gevolgen op in het wild voorkomende soorten, deze, indien redelijkerwijs kan worden gevergd, moeten worden voorkomen, beperkt of ongedaan worden gemaakt. Ook in art. 11.27, tweede lid, van het Bal wordt verwezen naar passende preventieve maatregelen of passende herstelmaatregelen. Een voorbeeld van een dergelijke maatregel is het werken in de minst kwetsbare periode van soorten. In art. 11.27, tweede lid, onder b, van het Bal wordt aangegeven dat er moet worden 'vastgesteld' of op voorhand op grond van objectieve gegevens nadelige gevolgen kunnen worden uitgesloten. Om aantoonbaar aan de voorwaarden van de specifieke zorgplicht te hebben voldaan, is het noodzakelijk dat de toetsing aan de zorgplichtbepalingen in een quickscan of nader onderzoek wordt vastgelegd.

Flora- en fauna-activiteit

Bij het uitvoeren van activiteiten in de leefomgeving moet op grond van artikel 5.1, tweede lid, onder g, van de Omgevingswet beoordeeld worden of sprake is van:

1. een flora- en fauna-activiteit en
2. of voor de gevolgen van een flora- en fauna-activiteit een omgevingsvergunningplicht geldt.

Een flora- en fauna-activiteit is een activiteit met mogelijke gevolgen voor van nature in het wild levende dieren of planten. In de paragrafen 11.2.2 t/m 11.2.4 van het Besluit algemene leefomgeving (Bal) zijn de handelingen genoemd waarvoor een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit vereist is ten aanzien van de daarin genoemde beschermde dieren en planten in het wild. Het betreft de bescherming van:

- Vogels zoals genoemd in de Vogelrichtlijn (artikel 11.37 van het Bal), in de praktijk vaak onderverdeeld in:
 - Vogels met jaarrond beschermde nesten, zoals huismus, gierzwaluw en buizerd.
 - Overige vogels, waarvan nesten alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd (periode van nestbouw, eileg, broeden en voeren van de jongen op het nest).
- Soorten (exclusief vogels) van de Habitatrichtlijn (bijlage IV) en de Verdragen van Bern (bijlage II) en Bonn (bijlage I), zoals bedoeld in artikel 11.46 van het Bal.
- Andere soorten (artikel 11.54 van het Bal), onderverdeeld in:
 - Soorten waarvoor een omgevingsvergunning vereist kan zijn (bijlage IX van de HR).
 - Soorten waarvoor -op basis van de betreffende provinciale verordening- vrijstelling van de verbodsbepalingen geldt (artikel 11.56 van het Bal).

Als bij ruimtelijke ingrepen verbodsbepalingen worden overtreden dan is het noodzakelijk om een omgevingsvergunning aan te vragen bij het bevoegd gezag, tenzij gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode. Het bevoegd gezag is meestal de provincie waar (het grootste deel van) de ingreep of activiteit plaatsvindt, soms is dat het Rijk. Voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning moet zijn beschreven hoe de initiatiefnemer ervoor zorgt dat schade aan beschermde soorten tot een minimum beperkt blijft, welke mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn, dat alternatieven ontbreken, aan welk wettelijk belang wordt voldaan en dat de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soort niet in gevaar komt.

Voorafgaand aan het vaststellen van een plan moet in het geval van schadelijke handelingen zijn beoordeeld of er zicht is op het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit. Als aantoonbaar zicht is op het verkrijgen van een omgevingsvergunning kan het plan worden vastgesteld.

Kader B1.3: Natura 2000-gebieden**Specifieke zorgplicht Natura 2000-gebieden**

In het Besluit algemene leefomgeving (Bal) is een specifieke zorgplicht opgenomen voor Natura 2000-gebieden (en bijzondere nationale natuurgebieden) (art. 11.6 van het Bal). Iedereen die activiteiten uitvoert die verslechterende of significant verstorende gevolgen voor een Natura 2000-gebied of een bijzonder nationaal natuurgebied kunnen hebben, moet nadelige gevolgen zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken (art. 11.6 lid 1 van het Bal). In het tweede lid staat de nadere uitwerking van de specifieke zorgplicht. Er moet worden nagegaan of nadelige gevolgen op voorhand op grond van objectieve gegevens verslechterende of significant verstorende gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten. Als nadelige gevolgen niet kunnen worden uitgesloten, dan verplicht de specifieke zorgplicht om met betrekking tot deze mogelijke gevolgen passende preventieve maatregelen te nemen (art. 11.6 lid 2 onder d van het Bal), of, als dit niet gaat, om passende herstelmaatregelen te treffen (art. 11.6 lid 2 onder f van het Bal). Daarnaast verplicht de zorgplicht ook dat de effectiviteit van deze maatregelen worden gemonitord. De specifieke zorgplicht geldt altijd, dus voor Natura 2000-activiteiten maar ook voor activiteiten die nadelige gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden, maar die niet significant zijn (zoals verstorende of verslechterende gevolgen).

Natura 2000-activiteit

De Omgevingswet regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bestaande uit Habitatrichtlijngebieden (HR) en Vogelrichtlijngebieden (VR).

Bij een project moet beoordeeld worden of sprake is van een 'Natura 2000-activiteit'. Dat is een 'activiteit (het realiseren van een project) die afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied'. Of sprake is van een Natura-2000-activiteit wordt onderzocht in een voortoets. Een Natura 2000-activiteit is vergunningplichtig (art. 5.1 lid 1 van de Ow). De term 'Natura 2000-activiteit' geldt alleen voor projecten. Voor plannen is er een ander afwegingskader dat, hoewel vergelijkbaar met een Natura 2000-activiteit, elders in het stelsel Omgevingswet is verankerd. Een plan mag volgens art. 10.24 Bkl worden

vastgesteld als uit een passende beoordeling, bedoeld in artikel 16.53c, eerste lid, van de Omgevingswet de zekerheid is verkregen dat het plan de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet zal aantasten.

Als er uit de voortoets naar voren komt dat de activiteit geen 'Natura 2000-activiteit' is, of als er sprake is van een vergunningsvrij geval, is er mogelijk nog wel sprake van een 'activiteit die nadelige (maar zeker geen significante) gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied'. Hoewel voor deze type activiteit geen vergunningplicht geldt, blijft de specifieke zorgplicht voor deze activiteiten van toepassing.

Kader B1.5: Natuurnetwerk Nederland

Natuurnetwerk Nederland

De bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is vastgelegd in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) en uitgewerkt in provinciale omgevingsverordeningen. In het Bkl staat dat bij omgevingsverordening gebieden moeten worden aangewezen die het Natuurnetwerk Nederland vormen, waarbij tevens de wezenlijke kenmerken en waarden van deze gebieden worden vastgesteld. Bij omgevingsverordening worden in het belang van de bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, regels gesteld omtrent de inhoud van omgevingsplannen en projectbesluiten. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen of nabij het NNN, waarbij een omgevingsplan gewijzigd moet worden dan wel een projectbesluit wordt verleend, geldt een 'ja, mits'-afweging. Dit houdt kortweg in dat aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN alleen toegestaan is als deze gevolgen tijdig worden gecompenseerd, zodanig dat de kwaliteit, oppervlakte en samenhang van het natuurnetwerk behouden blijven. Regels voor beoordeling van effecten op het NNN zijn vastgelegd in de omgevingsverordening en verankerd in de omgevingsplannen.

Bijlage 2

Logboek

Handeling	Datum	Locatie	Paraaf ecologisch toezichthouder	Eventuele bijzonderheden/ opmerkingen

Bijlage 3

Potentie vleermuizen

Bijlage 4

Potentie kleine marterachtigen en grote
bosmuis

Bijlage 5

Potentie poelkikker en grote modderkruiper

Project
Het Engeland

Onderwerp
Potentie poelkikker en grote modderkruiper

Legenda

- Plangebied
- Potentieel leefgebied poelkikker
- Potentieel leefgebied Grote Modderkruiper en Poelkikker

Datum 24/06/2024	Schaal 1:3500	Opdrachtgever Gemeente Dalfsen
Versie DO	Kaartondergrond PDOK	Getekend door J
Kaartnummer 1/1	Formaat A3, liggend	Projectnummer 24-313

Zuiderzeelaan 53
8017 JV ZWOLLE
T 038-4236464
I www.ecogroen.nl

**eco
groen**
advies & ingenieursbureau

Bijlage 6

Waardplanten vlinders

Project
Het Engelland

Onderwerp
Waardplanten beschermde vlinders

- Legenda**
- Plangebied
 - Waardplanten Sleedoornpage
 - Waardplanten grote vos
 - Waardplanten grote weerschijnvlinder

Datum 24/06/2024	Schaal 1:3500	Opdrachtgever Gemeente Dalfsen
Versie DO	Kaartondergrond PDOK	Getekend door J
Kaartnummer 1/1	Formaat A3, liggend	Projectnummer 24-313

Zuiderzeelaan 53
8017 JV ZWOLLE
T 038-4236464
I www.ecogroen.nl

**eco
groen**
advies & ingenieursbureau

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen